

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

Fakulta právnická

Katedra občanského práva

Diplomová práce

Ochrana osobnosti a náhrada nemajetkové újmy

Zpracovala: Radka Šmídlová

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Alexander Šíma

Plzeň 2018

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

Fakulta právnická

Akademický rok: 2017/2018

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Radka ŠMÍDLOVÁ**

Osobní číslo: **R13M0209P**

Studijní program: **M6805 Právo a právní věda**

Studijní obor: **Právo**

Název tématu: **Ochrana osobnosti a náhrada nemajetkové újmy**

Zadávací katedra: **Katedra občanského práva**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

1. Úvod
2. Právní úprava problematiky ochrany osobnosti
3. Základní pojmy
4. Prostředky ochrany osobnosti v českém právním systému
5. Náhrada nemajetkové újmy (exkurz do náhrady škody)
6. Výše náhrady nemajetkové újmy
7. Závěr

Rozsah grafických prací:

Rozsah kvalifikační práce:

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná**

Seznam odborné literatury:

viz příloha

Vedoucí diplomové práce:

JUDr. Alexander Šíma

Katedra občanského práva

Datum zadání diplomové práce:

15. února 2017

Termín odevzdání diplomové práce:

31. března 2018

Doc. JUDr. Jan Pauly, CSc.

děkan

Doc. JUDr. Jan Pauly, CSc.

pověřená osoba

V Plzni dne 3. července 2017

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci na téma „*Ochrana osobnosti a náhrada nemajetkové újmy*“ vypracovala samostatně, s využitím zdrojů uvedených v seznamu použitých zdrojů.

Plzeň, březen 2018

.....

Radka Šmídlová

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucímu mé diplomové práce JUDr. Alexandru Šimovi za ochotu, trpělivost, cenné rady a čas, který mi věnoval při tvorbě této práce.

Anotace

Tématem této diplomové práce je ochrana osobnosti a náhrada nemajetkové újmy. Ochrana osobnosti je, jako jednomu ze základních lidských práv, věnována velice podrobná a rozsáhlá právní úprava. Tato práce se věnuje jak konkrétním předmětům ochrany osobnosti, tak také jednotlivým právním prostředkům sloužícím k jejich ochraně. Důsledkem porušení práva na ochranu osobnosti může vzniknout poškozenému nemajetková újma. Právě určení výše náhrady nemajetkové újmy je velice důležitou kapitolou v této problematice.

Annotation

The topic of this diploma thesis is the protection of personality and compensation of immaterial damage. Protection of personality is, as one of the basic human rights, devoted to a very detailed and extensive legal regulation. This thesis deals with specific subjects of personal protection as well as with individual legal means used for its protection. As a result of the breach of the right to protection of personality, immaterial damage can come into being to injured. It is precisely the determination of the amount of immaterial damage compensation to be a very important chapter in this problematics.

Obsah

1	Úvod	1
2	Právní úprava problematiky ochrany osobnosti.....	2
2.1	Historický exkurz.....	2
2.2	Ústavní úprava	6
2.3	Soukromoprávní úprava.....	10
3	Základní pojmy	13
3.1	Právní osobnost.....	13
3.2	Ochrana osobnosti.....	17
3.3	Nemajetková újma	18
4	Předmět ochrany osobnosti	21
4.1	Ochrana jména a bydliště člověka	22
4.2	Podoba a soukromí člověka	25
4.3	Právo na duševní a tělesnou integritu	30
5	Prostředky ochrany osobnosti v českém právním systému.....	36
5.1	Realizace nároků.....	39
5.2	Mimosoudní řešení sporu.....	41
5.3	Ústavní stížnost jako prostředek ochrany lidských práv a svobod	43
5.4	Mezinárodní prostředky ochrany osobnosti.....	44
5.5	Zánik osobnostních práv	46
5.6	Promlčení nároků.....	46
6	Náhrada nemajetkové újmy (exkurz do náhrady škody)	49
6.1	Druhy náhrady nemajetkové újmy	51
6.1.1	Nepeněžitě vyrovnaní	54
6.1.2	Peněžitě vyrovnaní.....	55
7	Výše náhrady nemajetkové újmy	58
7.1	Historický exkurz.....	58
7.2	Určení výše náhrady nemajetkové újmy	61
8	Závěr	66
9	Resumé.....	68

10	Použité zdroje	69
10.1	Literatura.....	69
10.2	Právní předpisy	71
10.3	Judikatura.....	72
10.4	Internetové zdroje	73

Seznam zkratek

ABGB - Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch für die gesammten Deutschen Erbländer der Österreichischen Monarchie, na našem území vydán jako císařský patent č. 946/1811 Sb.

OSN – Organizace spojených národů

EU – Evropská unie

ČR – Česká republika

ÚS – Ústavní soud

GDPR - nařízení Evropského Parlamentu a Rady (EU) 2016/679 (General Data Protection Regulation)

PETL - Principy evropského deliktního práva (Principles of European Tort Law)

Ústava – ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky

Listina – ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod

Občanský zákoník – zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

Metodika - Metodika k náhradě nemajetkové újmy na zdraví (bolest a ztížení společenského uplatnění podle § 2958 občanského zákoníku)

1 Úvod

Ochrana osobnosti patří mezi základní lidská práva a svobody, které jsou jedním z nejdůležitějších témat v dnešním světě. Lidská osobnost je nedotknutelná a důsledný a podrobný systém její ochrany by měl být základem každé demokratické společnosti. Chráněna je osobnost jako celek, to znamená její fyzická i psychická stránka. Neoprávněnými zásahy do osobnosti člověka může poškozenému vzniknout nemajetková újma, případně také majetková škoda. Nemajetková újma může vzniknout v oblasti psychické sféry poškozeného, a to v podobě duševních útrap a úzkostných stavů, které jsou neoprávněným zásahem poškozenému způsobena. Rovněž může nemajetková újma vznikat ve fyzické sféře poškozeného, a to nejčastěji v podobě bolestného nebo ztížení společenského uplatnění.

První část této diplomové práce se bude zabývat pojmem ochrany osobnosti jako základního lidského práva, právní úpravou ochrany osobnosti a základními pojmy, které se s touto problematikou pojí. Dále potom bude věnována pozornost konkrétním předmětům ochrany osobnosti, jimiž jsou ochrana osobních údajů, ochrana projevů osobní povahy nebo ochrana tělesné a duševní integrity člověka. Další kapitolou v této práci jsou prostředky ochrany osobnosti v našem právním systému. Tedy jak se lze bránit neoprávněným zásahům do práva na ochranu osobnosti. Prostředky ochrany osobnosti existují jak na vnitrostátní úrovni, tak na úrovni mezinárodní. Pozornost bude věnována řešení sporů cestou soudní, ale také cestou mimosoudní. U prostředků ochrany dále bude zmíněn také zánik osobnostních práv nebo promlčení nároků z těchto práv vzniklých. Druhá polovina této diplomové práce se bude věnovat náhradě nemajetkové újmy. Práce v této části bude zaměřena na druhy náhrady nemajetkové újmy a v samostatné kapitole pak na určování její výše. Určení výše nemajetkové újmy je velice složitý proces, neboť se musí posuzovat každý konkrétní případ zvlášť, a to především s přihlédnutím ke všem okolnostem daného případu.

Cílem této práce je vytvořit fundamentální dokument zahrnující základní zákonnou úpravu a výběr soudních rozhodnutí, který poslouží jako úvod do problematiky ochrany osobnosti a náhrady nemajetkové újmy. Doufám, že tato práce bude přínosná pro všechny, kteří se s touto problematikou budou chtít seznámit, ať už ze studijních nebo soukromých důvodů.

2 Právní úprava problematiky ochrany osobnosti

Ochrana osobnosti patří mezi osobnostní práva, která řadíme mezi základní lidská práva. Právní úprava základních lidských práv je zakotvena v mezinárodních smlouvách a úmluvách, ústavním pořádku nebo zákonech. Ochrana základních lidských práv a svobod je z hlediska právního postavení člověka fundamentální právní úpravou moderních demokratických společností.

2.1 Historický exkurz

Úplně první základy osobnostního práva se objevují už v římském právu, kde byla poskytována ochrana některým konkrétním z osobnostních práv. Například *Zákon dvanácti desek* postihoval peněžitými tresty urážku na cti, které se člověk dopustil projevem vztažení ruky vůči jiné fyzické osobě. Ulpianus řekl: „Spravedlnost je pevná a trvalá snaha poskytnout každému, co je jeho právem.“ V římském právu byl již také znám pojem právní úkon, neboli *negotium iuridicum*. Předpokladem takového úkonu byla způsobilost jednající osoby k právním úkonům (*persona habilis*), projev vůle v zákonem stanovené formě a přípustnost obsahu. Způsobilost k právním úkonům a k právům, tedy právní subjektivitu, měl ovšem jen ten člověk, který splňoval podmínky pro trojí status. Člověk musel mít *status libertatis* (stav svobody), *status civitatis* (příslušnost k římské obci) a *status familiae* (příslušnost k některé z římských rodin). Římské právo zná také změny v právní subjektivitě, tzv. *capitisdeminutio*. Tyto změny byly trojího typu. Prvním typem bylo *capitisdeminutio minima*, jednalo se o ztrátu postavení v rodině. Příkladem takové změny bylo, pokud se žena *sui iuris*¹ provdala do přísného manželství². Druhým typem bylo *capitisdeminutio media* neboli ztráta římského občanství. Jednalo se o výjimečné omezení právní subjektivity, ke kterému mohlo dojít mimo jiné dobrovolným odchodem do cizí obce. Posledním, třetím typem bylo *capitisdeminutio maxima*. Při této změně člověk ztratil svobodu, tedy došlo k úplnému zániku jeho právní subjektivity.³

Ve středověku byla právní subjektivita osob odvozována z kombinace řady znaků. Absence jakéhokoliv z těchto znaků měla za následek ztrátu právní

---

¹ Osoby *sui iuris* nebyly ani pod otcovskou ani pod manželskou mocí.

² Uzavřením přísného manželství vznikla moc nad manželkou (*manus*), to znamená, že manžel mohl po poradě na domácím soudu s manželkou volně nakládat, trestat ji a dokonce ji mohl za těžká provinění, po poradě s jejími příbuznými, i usmrtit.

³ HRDINA, Ignác Antonín a Petr DOSTALÍK. *Přehled římského práva soukromého ke státní souborné zkoušce*. 2., upr. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013. ISBN 978-80-7380-471-8, str. 31.

subjektivity. Těmito znaky byly postavení jedince v hierarchii dobové společnosti, zletilost jedince a zachovalost na cti⁴. Ochrana osobnosti ve středověkém právu nebyla rovnocenná, ale záleželo na postavení osoby, tedy jestli osoba byla šlechticem, nebo nevolníkem. Velice důležitým pojmem byla osobní čest, kterou se, zejména u šlechticů, dalo dokonce i ručit. Dlužník dával v sázku svou právní subjektivitu, o kterou mohl společně se ztrátou cti přijít. Kromě ručení osobní cti existoval ve středověku také institut ručení osobní svobodou. Pokud se dlužník, který ručil osobní svobodou, ocitl v prodlení, stal se vězněm věřitele. Věřitel ho mohl zadržet až do doby, kdy dlužník svůj dluh splatil.⁵

Dalším mezníkem pro vývoj ochrany osobnosti člověka byl rozvoj společenských poměrů, především hospodářství, vědy a techniky. Za teoretický základ vzniku moderní koncepce osobnostního práva ovšem považujeme přirozenoprávní teorie, které vznikaly v důsledku rozvoje osvícenství a racionalismu v sedmnáctém a osmnáctém století.⁶ V tomto období také začaly vznikat první významná vyhlášení práv člověka. V Evropě se základním dokumentem kladoucím důraz na lidskou svobodu a rovnoprávnost stala *Deklarace práv člověka a občana* z konce osmnáctého století z Francie. Dle prvního článku Deklarace práv člověka a občana se „*lidé rodí a zůstávají svobodní a rovní v právech. Společenské rozdíly se mohou zakládat, jen pokud to žádá společenský prospěch.*“ Spolu s prvními vyhlášeními práv člověka byl položen základ všeobecného osobnostního práva, tedy práva, které je spjato s osobností každé osoby. Toto právo se začalo uplatňovat ve vztahu k jiným právním subjektům, které měly rovné právní postavení, to znamená v soukromoprávních a především občanskoprávních vztazích.⁷

S postupem času rostla majetková stránka osobnostního práva a staly se tak důležité občanskoprávní normy, které upravovaly odpovědnost za majetkovou

---

⁴ Jednalo se o dobré jméno a dobrou pověst člověka. Ke ztrátě cti mohlo dojít například výkonem určitého povolání. Za nečestné byly pokládány osoby spojené s násilnou smrtí, např. kati. Dalším příkladem jsou osoby živící se pro společnost neakceptovatelným způsobem, např. prostitutky nebo herci.

⁵ VOJÁČEK, Ladislav, Karel SCHELLE a Vilém KNOLL. *České právní dějiny*. 2., upr. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010. ISBN 978-80-7380-257-8, str. 168.

⁶ KNAP, Karel, ŠVESTKA, Jiří, JEHLÍČKA, Oldřich, PAVLÍK, Pavel, PLECITÝ, Vladimír. *Ochrana osobnosti podle občanského práva*. 4. podstatně přepracované a doplněné vydání. Praha: Linde Praha, 2004. ISBN: 80-7201-484-6.

⁷ ONDŘEJOVÁ, Eva. *Ochrana osobnosti v common law a českém právu*. Praha: Leges, 2016. Teoretik. ISBN 978-80-7502-164-9, str. 181.

a později pak i nemajetkovou újmu. Od té doby je občanskoprávní ochrana osobnosti zakotvena přímo v občanských zákonících.

Prvním právním zakotvením této problematiky se na našem území stal rakouský obecný zákoník občanský z roku 1811 (dále jen ABGB⁸). ABGB byl vydán s platností pro všechny země habsburské monarchie, s výjimkou Uher, jako císařský patent č. 946/1811 Sb.⁹ ABGB se aplikoval na území Čech, Moravy a Slezska. Jednalo se o rozsáhlé legislativní dílo, které bylo vybudováno na filozofických základech osvícenství a bylo na svou dobu velmi pokrokové.¹⁰ § 16 ABGB obsahoval základní zásadu moderní demokratické společnosti, která spočívá v přiznání vrozených, samotným rozumem a citem poznatelných přirozených práv každého člověka: „*Každý člověk má vrozená, již rozumem poznatelná práva, a nutno jej tudíž považovati za osobu. Otroctví nebo nevolnictví a k tomu se vztahující výkon moci nejsou v těchto zemích dovolena.*“ § 19 ABGB upravuje vymáhání osobnostních práv: „*Každému, kdo se cítí zkrácen ve svém právu, je volno vznésti svoji stížnost na úřad, určený zákony. Kdo však jeho opomíjeje, počíná si svémocně, nebo kdo překročí hranice nutné obrany, je za to zodpověden.*“ Do vydání občanského zákoníku z roku 1950, platil na našem území v oblasti občanskoprávní tzv. právní dualismus. V české části se aplikoval ABGB a na území Slovenska se vycházelo z Uherského zvykového práva.

Po únoru 1948 vyhlásila komunistická vláda tzv. právníkou dvouletku, která vedla k nové kodifikaci československého práva ve všech základních odvětvích. Tendencí nové kodifikace bylo přizpůsobení právního řádu novým politickým a ekonomickým poměrům a přiblížení se právu sovětskému. Novou kodifikací občanského práva byl zákon č. 141/1950 Sb., občanský zákoník, který byl účinný od roku 1951.¹¹ Tento zákoník platil na celém území tehdejší Československé republiky. Dá se tedy říci, že sjednotil československé občanské právo. Po vydání nové Ústavy v roce 1960 došlo znovu k rekodifikaci občanského práva. Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, účinný od 1. dubna 1964 znamenal

---

⁸ Německy Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch für die gesammten Deutschen Erbländer der Österreichischen Monarchie. V české právní praxi byl označován jako obecný zákoník občanský a byl základem občanského práva v habsburské monarchii až do jejího zániku.

⁹ Všeobecný zákoník občanský. *Iuridictum: Encyklopedie o právu* [online]. [cit. 2018-03-06]. Dostupné z: https://iuridictum.pecina.cz/w/Všeobecný_zákoník_občanský

¹⁰ ŠVESTKA, Jiří a Jan DVORÁK. *Občanské právo hmotné*. 5., jubilejní aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2009. ISBN 978-80-7357-468-0, str. 59.

¹¹ ŠVESTKA, Jiří a Jan DVORÁK. *Občanské právo hmotné*. 5., jubilejní aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2009. ISBN 978-80-7357-468-0, str. 61.

krok zpět ve vývoji občanského práva na našem území. Občanský zákoník z roku 1964 přijal úzkou koncepci občanského práva pouze jako práva spotřebitelů. Lze říci, že tento občanský zákoník se ve všech směrech vzdálil občanskému právu demokratického světa, kontinentálnímu standardu a evropské právní kultuře.¹²

Nyní je u nás platný zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. Nahradil občanský zákoník z roku 1964 a přinesl mnohé změny, například v pojetí soukromého práva. Občanské zákoníky z let 1950 a 1964 byly založeny na pozitivistickém přístupu k právu, tedy vycházely z toho, že pouze psané právo, které je schválené předepsaným způsobem, je právem, kterému se všechno a všichni musí podřídít. Občanský zákoník z roku 2012 naopak vyzdvihuje přirozená nezadatelná práva člověka, která chrání jako největší hodnotu.¹³ Příkladem dalších změn je možno uvést začlenění rodinného práva zpět do občanského zákoníku a zrušení zákona č. 94/1963 Sb., o rodině. Další změnou je zavedení pojmů dřívější právní terminologie, kterými jsou například pacht, pozůstalost, svéprávnost, služebnost a další. Pro právní jednání je platná zásada autonomie vůle smluvních stran. Strany si tak mohou dohodnout vše, co zákon výslovně nezakazuje. Smlouvy je také možno dle nejnovější právní úpravy uzavírat v ústní formě, právní jednání se řídí zásadou neformálnosti.

K rozšiřování ochrany osobnostních práv přispěla také rozhodovací činnost ústavního soudnictví, evropský vliv judikatury, mezinárodní úmluvy a další. Nyní je základní vymezení ochrany osobnostních práv zakotveno v ústavním pořádku České republiky, v občanském zákoníku nebo v mezinárodních smlouvách a úmluvách.

Za počátek ochrany lidských práv na mezinárodní úrovni lze považovat přijetí Všeobecné deklarace lidských práv OSN z roku 1948. Ačkoliv se jedná o nezávazný dokument, vymezuje pojem lidských práv a je považován za základ pro další právní úpravu. O osmnáct let později, v roce 1966, navazují na Všeobecnou deklaraci lidských práv Mezinárodní pakt o občanských a politických právech a Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech (dále jen Mezinárodní pakty), publikovány ve Sbírce zákonů jako vyhláška

---

¹² ŠVESTKA, Jiří a Jan DVORÁK. *Občanské právo hmotné*. 5., jubilejní aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2009. ISBN 978-80-7357-468-0, str. 62.

¹³ NOVOTNÝ, Petr. *Nový občanský zákoník*. Praha: Grada, 2014. Právo pro každého (Grada). ISBN 978-80-247-5163-4, str. 11.

Ministerstva zahraničních věcí Československé socialistické republiky č. 120/1976 Sb. Tyto Mezinárodní pakty Všeobecnou deklaraci lidských práv konkretizují a rozšiřují. Oba pakty jsou již závaznými dokumenty, které zavazují všechny státy, které k nim přistoupily.¹⁴

2.2 Ústavní úprava

Významným atributem právního státu je garance a dodržování základních lidských práv a svobod. Pouze takový ústavní pořádek, který je založen na osobnosti člověka a na respektování a zakotvení základních lidských práv, je schopen dát plnohodnotný význam demokratickému zřízení právního státu a občanské společnosti. Za materiální pojetí demokratického právního státu je považován takový stát, který je založen na principu suverenity lidu, dělby moci a je charakterizován koncepcí nezadatelných lidských práv. Základní lidská práva a svobody jsou nezadatelné, nezcizitelné, nepromlčitelné a nezrušitelné. Nezadatelnost základních lidských práv a svobod spočívá v tom, že tato práva nejsou závislá na druhé osobě, člověk se těchto práv nemůže vzdát ani ve prospěch druhé osoby nebo je této osobě postoupit. Nezcizitelností základních lidských práv a svobod se rozumí nemožnost převedení těchto práv na jinou osobu, ať už za úplatu nebo jako dar. Dalším atributem základních práv a svobod je jejich nepromlčitelnost. To znamená, že tato práva nezanikají jejich nevyužitím v určité lhůtě. Pokud člověk neuplatní svá základní práva v určité lhůtě, nemůže o ně ve vztahu k veřejné moci přijít. Veřejná moc se pak nemůže takové skutečnosti dovolávat. Nezrušitelnost základních práv a svobod je chápána tak, že veřejná moc tato práva pouze deklaruje, nemůže je tedy zrušit nebo prohlásit za neplatné. Dle výše zmíněného je možné říci, že přirozená lidská práva se uplatňují nezávisle na státu a měla by být státem respektována, neboť se jedná o práva, která stojí nad státem a státu předcházejí.¹⁵

Právní úprava osobnostních práv je v mnoha tuzemských i mezinárodních dokumentech. Základní vymezení lidských práv je zakotveno v ústavním zákoně č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky (dále jen Ústava), a v ústavním zákoně č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod (dále jen Listina), která představuje

---

¹⁴ NOVOTNÝ, František. *Trestní právo hmotné*. 4. aktualizované a doplněné vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2017. ISBN 978-80-7380-651-4, str. 25.

¹⁵ ODEHNALOVÁ, Jana. *Ochrana lidských práv v ústavním a evropském kontextu*. Praha: Metropolitan University Prague Press, 2016. ISBN 978-80-87956-45-8, str. 14-18.

katalog práv a svobod jak fyzických, tak právnických osob. Mezi významné mezinárodní smlouvy, kterými je Česká republika vázána a které upravují problematiku osobnostních práv, je možné zařadit například Mezinárodní pakt o občanských a politických právech a Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech. Dále jsou do této kategorie řazeny také Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod nebo Charta základních práv a svobod Evropské unie.¹⁶

Nejširší ústavněprávní základ upravující osobní status člověka v České republice je zakotven v Listině. Některá konkrétní ustanovení upravující status člověka jsou například čl. 1 Listiny: *„Lidé jsou svobodní a rovní v důstojnosti i v právech. Základní práva a svobody jsou nezadatelné, nezczizitelné, nepromlčitelné a nezrušitelné.“* nebo čl. 10 Listiny: *„Každý má právo, aby byla zachována jeho lidská důstojnost, osobní čest, dobrá pověst a chráněno jeho jméno. Každý má právo na ochranu před neoprávněným zasahováním do soukromého a rodinného života. Každý má právo na ochranu před neoprávněným shromažďováním, zveřejňováním nebo jiným zneužíváním údajů o své osobě.“* Práva, která jsou uvedena v Listině, jsou přímo vymahatelná. Výjimkou jsou práva uvedená v čl. 41 Listiny, jsou jimi například právo na stávku (čl. 27 odst. 4 Listiny), právo na spravedlivou odměnu za práci a uspokojivé pracovní podmínky (čl. 28 Listiny), právo na ochranu zdraví (čl. 31 Listiny), právo na příznivé životní prostředí (čl. 35 Listiny). Těchto práv se lze domáhat jen v mezích zákonů, které tato ustanovení Listiny provádějí.

V Listině je stanovena konkretizace a rozvedení osobního statutu člověka jak ve sféře veřejnoprávní, tak ve sféře soukromoprávní. Prostředky ochrany, které nám nabízí veřejné a soukromé právo v oblasti ochrany osobnosti člověka, se vzájemně doplňují a společně tak vytvářejí všezahrnující systém pro její ochranu.¹⁷ Listina tak tvoří obecný základ jak práva ústavního, tak i dalších právních odvětví práva soukromého i práva veřejného. K naplnění a konkretizaci zásad stanovených Listinou je často zapotřebí přijmout zákony, případně podzákoné normy. Tyto právní normy se vztahují už k předmětům jiných právních odvětví (například práva trestního, správního, občanského nebo obchodního).

---

¹⁶ NOVOTNÝ, František. *Trestní právo hmotné*. 4. aktualizované a doplněné vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2017. ISBN 978-80-7380-651-4, str. 19.

¹⁷ ONDŘEJOVÁ, Eva. *Ochrana osobnosti v common law a českém právu*. Praha: Leges, 2016. Teoretik. ISBN 978-80-7502-164-9, str. 182.

Je tedy možno říci, že lidská práva nejsou zakotvena jen v ústavním pořádku, ale promítají se v celém právním řádu České republiky.

Zakotvení osobnostních práv se nachází také přímo v Ústavě, kde se hned v článku prvním píše: „*Česká republika je svrchovaný, jednotný a demokratický právní stát založený na úctě k právům a svobodám člověka a občana.*“ V článku druhém Ústavy je zákonná definice legální licence a článek čtvrtý říká, že základní práva a svobody jsou pod ochranou soudní moci.

Česká republika je povinna dodržovat závazky, které pro ni vyplývají z mezinárodních smluv, které ratifikovala. Mezinárodní smlouvy jsou dle znění čl. 10 Ústavy součástí právního řádu ČR. Jen ratifikované a vyhlášené mezinárodní smlouvy o lidských právech a základních svobodách jsou součástí také ústavního pořádku ČR. To lze dovodit na základě nálezu Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 36/01. Tímto nálezem Ústavní soud rozhodl, že mezinárodní smlouvy o lidských právech a základních svobodách patří do ústavního pořádku¹⁸, a to i přestože nejsou součástí taxativního výčtu právních předpisů patřících do ústavního pořádku v čl. 112 Ústavy: „...*rozsah pojmu ústavního pořádku nelze vyložit toliko s ohledem na ustanovení § 112 odst. 1 Ústavy, nýbrž i vzhledem k ustanovení čl. 1 odst. 2 Ústavy a do jeho rámce zahrnout i ratifikované a vyhlášené mezinárodní smlouvy o lidských právech a základních svobodách.*“ V odůvodnění tohoto nálezu Ústavní soud také konstatoval, že vzhledem k nepřípustnosti změn podstatných náležitostí demokratického právního státu (zakotveny v čl. 9 odst. 2 Ústavy) „*žádnou novelu Ústavy nelze interpretovat v tom smyslu, že by jejím důsledkem bylo omezení již dosažené procedurální úrovně ochrany základních práv a svobod.*“

Základní lidská práva působí jak ve vztazích vertikálních (vztahy nadřízenosti a podřízenosti), tak ve vztazích horizontálních (mezi subjekty stojícími na stejné úrovni). Podle nálezu Ústavního soudu ČR, sp. zn. IV. ÚS 1735/07, je povinností obecných soudů v horizontálních vztazích, kdy základní práva svědčí oběma stranám sporu, poměřovat ochranu základního práva jedné osoby základním právem druhé osoby a to tak, aby se zároveň naplňoval ústavní požadavek šetření smyslu základních práv, který je zakotven v čl. 4 odst. 4 Listiny: „*Při používání ustanovení o mezích základních práv a svobod musí být šetřeno jejich podstaty*

---

¹⁸ ODEHNALOVÁ, Jana. *Ochrana lidských práv v ústavním a evropském kontextu*. Praha: Metropolitan University Prague Press, 2016. ISBN 978-80-87956-45-8, str. 48.

*a smyslu. Taková omezení nesmějí být zneužívána k jiným účelům, než pro které byla stanovena.*¹⁹

Vedle Všeobecné deklarace lidských práv nebo výše zmíněných Mezinárodních paktů²⁰ je další významnou mezinárodní úmluvou například Evropská úmluva o ochraně lidských práv (dále jen Evropská úmluva), která slouží jako katalog lidských práv. Státy, které Evropskou úmluvu ratifikovaly, zaručují a uznávají základní občanská a politická práva, a to nejen svým občanům, ale také každé osobě, která se nachází v jejich jurisdikci. Evropská úmluva obsahuje například právo na život, právo na svobodu myšlení, právo na svobodu projevu, právo na respektování soukromého a rodinného života, zákaz otroctví, zákaz mučení a další. Inkorporací Evropské úmluvy do legislativy členského státu je umožněna její přímá aplikace na národní úrovni. Kromě výše uvedeného dává Evropská úmluva také vzniknout Evropskému soudu pro lidská práva, sídlícímu ve Štrasburku. Na Evropský soud pro lidská práva se mohou v případě vyčerpání vnitrostátních prostředků obracet jednotlivci se svými stížnostmi na porušení lidských práv, která jsou Evropskou úmluvou garantována. Evropský soud pro lidská práva byl zřízen za účelem zajištění plnění závazků, které byly přijaty smluvními stranami v rámci Evropské úmluvy, a je řazen do kategorie mezinárodních soudů.²¹

Česká republika, jako členský stát Evropské unie, je vázána také Chartou základních práv a svobod EU. Charta základních práv a svobod EU je členěna do sedmi kapitol, které obsahují ustanovení například o lidské důstojnosti, právu na nedotknutelnost, zákazu mučení a otroctví, právu na respektování soukromého a rodinného života, svobodě myšlení, svědomí a náboženského vyznání, rovnosti před zákonem a další.²²

Ústavní a mezinárodní úprava osobnostního práva slouží jako rámeček pro jeho úpravu zákonnou. Přímo v konkrétních ustanoveních ústavních zákonů jsou odkazy na zákonnou úpravu. V Listině jsou ustanovení odkazující na úpravu v zákoně

---

¹⁹ ODEHNALOVÁ, Jana. *Ochrana lidských práv v ústavním a evropském kontextu*. Praha: Metropolitan University Prague Press, 2016. ISBN 978-80-87956-45-8, str. 54-55.

²⁰ Mezinárodní pakt o občanských a politických právech a Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech.

²¹ ODEHNALOVÁ, Jana. *Ochrana lidských práv v ústavním a evropském kontextu*. Praha: Metropolitan University Prague Press, 2016. ISBN 978-80-87956-45-8, str. 112-114.

²² NOVOTNÝ, František. *Trestní právo hmotné*. 4. aktualizované a doplněné vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2017. ISBN 978-80-7380-651-4, str. 26.

například v čl. 2 odst. 2: „*Státní moc lze uplatňovat jen v případech a v mezích stanovených zákonem, a to způsobem, který zákon stanoví.*“, nebo ustanovení, která tvrdí, že omezení některého práva je možné jen v případech stanovených zákonem. Příkladem lze uvést ustanovení čl. 7 odst. 1: „*Nedotknutelnost osoby a jejího soukromí je zaručena. Omezena může být jen v případech stanovených zákonem.*“.

2.3 Soukromoprávní úprava

K rozvedení a upřesnění ústavněprávního zakotvení základních práv a svobod slouží ve sféře soukromého práva především zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále jen občanský zákoník). Vedle něj je úprava osobnostních práv zakotvena i v dalších právních předpisech, příkladem je zákon č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a změně některých zákonů, zákon č. 198/2009 Sb., o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací a o změně některých zákonů (antidiskriminační zákon), zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce a další. Lze tedy říci, že soukromoprávní úprava osobnostního práva je roztržštěná a nemá jednu konkrétní ucelenou kodifikaci.

Jak již bylo výše zmíněno, občanský zákoník je základním kodexem soukromého práva. Za soukromé právo lze označit tu část právního řádu, která se věnuje úpravě vzájemných práv a povinností osob. Typická pro soukromé právo je rovnost postavení účastníků, což je také zásadní rozdíl od práva veřejného, kde vždy na jedné straně vystupuje stát jako orgán veřejné moci v nadřazeném postavení.

Občanské právo se v oblasti práva osobnostního prolíná také s právem trestním nebo správním. V tomto vztahu jsou prostředky občanského práva, které jsou zaměřeny na ochranu osobnostního práva člověka, všeobecnější a mají širší dosah a účinnost nápravy než právní prostředky trestního, popř. správního práva. A to vzhledem k tomu, že trestní i správní právo mají své specifické zaměření.²³

Dle výše zmíněného je nejširší a nejobecnější úprava osobnostních práv zakotvena v občanském zákoníku. Ten stanovuje určitý katalog osobnostních práv, která jsou zde uvedena včetně sankcí, kterými bude postižen neoprávněný zásah do těchto práv. Funkcí občanského zákoníku v oblasti práva na ochranu osobnosti

---

²³ ONDŘEJOVÁ, Eva. *Ochrana osobnosti v common law a českém právu*. Praha: Leges, 2016. Teoretik. ISBN 978-80-7502-164-9, str. 183.

je zabezpečení individuální integrity člověka, na což se hledí jako na nutnou podmínku důstojné existence i svobodného rozvoje každé fyzické osoby. Proto jednotlivá konkrétní práva na ochranu osobnosti člověka chápeme pouze jako jejich demonstrativní výčet a ne jako kompletní a konečný seznam.

V občanském zákoníku platí zásada svobodného jednání osob. To je dovozeno hned z úvodních ustanovení občanského zákoníku, kde je v § 1 odst. 2 uvedeno: *„Nezakazuje-li to zákon výslovně, mohou si osoby ujednat práva a povinnosti odchylně od zákona; zakázána jsou ujednání porušující dobré mravy, veřejný pořádek nebo právo týkající se postavení osob, včetně práva na ochranu osobnosti.“* V následujících úvodních ustanoveních občanského zákoníku, konkrétně v § 2, jsou upravena interpretační pravidla, podle kterých má být postupováno při výkladu jednotlivých ustanovení soukromého práva. Tato ustanovení lze vykládat pouze v souladu s Listinou a celým ústavním pořádkem, ve shodě se zásadami, na kterých spočívá občanský zákoník, a to s trvalým zřetelem k hodnotám, které chrání. Dle § 2 odst. 3 *„výklad a použití právního předpisu nesmí být v rozporu s dobrými mravy a nesmí vést ke krutosti nebo bezohlednosti urážející obyčejné lidské cítění.“*

§ 3 občanského zákoníku obsahuje demonstrativní výčet zásad soukromého práva. Těmito zásadami jsou například právo na ochranu života a zdraví; rodina, rodičovství a manželství požívají zvláštní zákonné ochrany; daný slib zavazuje a smlouvy mají být plněny; nikomu nelze odepřít, co mu po právu náleží a další. Mezi zásadami, kterými se řídí občanské právo, je důležité zmínit ustanovení § 6 občanského zákoníku, dle něhož má každý povinnost jednat v právním styku poctivě a nikdo nesmí těžit ze svého nepoctivého nebo protiprávního činu. V neposlední řadě musí být zmíněn také § 8 občanského zákoníku, který stanovuje, že zjevné zneužití práva nepožívá právní ochrany. To znamená, že osobě, která se dovolává právní ochrany svého jednání, kterým došlo ke zjevnému zneužití práva, tato ochrana poskytnuta nebude.

Zakotvení práva na ochranu osobnosti lze spatřovat přímo mezi základními zásadami soukromého práva uvedenými v § 3 odst. 2, a to konkrétně pod písmenem a): *„Každý má právo na ochranu svého života a zdraví, jakož i svobody, cti, důstojnosti a soukromí.“* Důležité je také zmínit § 81 občanského zákoníku, který stanovuje, že chráněna je osobnost člověka včetně všech jeho přirozených práv, každý je povinen ctít svobodné rozhodnutí člověka žít podle svého. Tato zákonná

úprava umožňuje pružné rozšíření ochranných hodnot tzv. všeobecného osobnostního práva.²⁴

V části první, hlavě I, dílu 3 občanského zákoníku je zakotvena ochrana soukromých práv. Každá osoba, která se cítí být zkrácena ve svém právu, se může domáhat ochrany u orgánu vykonávajícího veřejnou moc (nejčastěji je tímto orgánem soud). Každý, kdo se právní ochrany domáhá, může očekávat, že jeho případ bude rozhodnut jako jiný právní případ, se kterým se shoduje v podstatných znacích a který už je rozhodnut. V opačném případě má osoba, jejíž případ byl rozhodnut jinak, právo na přesvědčivé vysvětlení této odchylky. § 14 občanského zákoníku upravuje také svépomoc. Člověk si může způsobem, který je přiměřený, pomoci ke svému právu sám. To je možné v těch případech, je-li jeho právo ohroženo, a pokud je zřejmé, že by zásah veřejné moci přišel pozdě.

Občanský zákoník používá místo pojmu fyzická osoba pojem člověk a hlásí se k přirozenoprávní doktríně, která je obsažena ve znění § 19:

- (1) *„Každý člověk má vrozená, již samotným rozumem a citem poznatelná přirozená práva, a tudíž se považuje za osobu. Zákon stanoví jen meze uplatňování přirozených práv člověka a způsob jejich ochrany.*
- (2) *Přirozená práva spojená s osobností člověka nelze zcizit a nelze se jich vzdát; stane-li se tak, nepřihlíží se k tomu. Nepřihlíží se ani k omezení těchto práv v míře odporující zákonu, dobrým mravům nebo veřejnému pořádku.“*

Přirozenoprávní teorie vychází z názoru, že psané právo se musí přizpůsobit přirozeným právům člověka, a v případě, že je s nimi v rozporu, musí jim ustoupit. Přirozenoprávní teorie dává přednost při výkladu právního předpisu takové interpretaci, která je v souladu s účelem a smyslem zákona a tomuto dává přednost před jeho doslovným zněním.

---

²⁴ ONDŘEJOVÁ, Eva. *Ochrana osobnosti v common law a českém právu*. Praha: Leges, 2016. Teoretik. ISBN 978-80-7502-164-9, str. 186.

3 Základní pojmy

Následující kapitola se zabývá definicemi a vysvětlením některých základních pojmů, které je třeba znát, pokud se chceme orientovat v problematice osobnostních práv a náhrady nemajetkové újmy.

3.1 Právní osobnost

Legální definice právní osobnosti je zakotvena v občanském zákoníku v § 15 „Právní osobnost je způsobilost mít v mezích právního řádu práva a povinnosti. Svéprávnost je způsobilost nabývat pro sebe vlastním právním jednáním práva a zavazovat se k povinnostem (právně jednat).“ V § 16 občanského zákoníku je potom upraveno, že právní osobnosti ani svéprávnosti se nikdo nemůže vzdát ani zčásti, a pokud tak někdo učiní, nebude se k takovému jednání přihlížet. Právní osobnost znamená způsobilost mít v mezích právního řádu práva a povinnosti. Svéprávností je potom schopnost osoby nabývat vlastním právním jednáním práva a zavazovat se k právním povinnostem. Občanský zákoník rozlišuje mezi osobami fyzickými a osobami právními.

Pouze osoba může mít práva a tato práva realizovat. Také pouze osobě je možné uložit povinnosti a vymáhat na ni jejich plnění. Pokud tedy dojde k tomu, že někdo zřídí právo nebo uloží povinnost něčemu, co není osobou, bude toto právo nebo povinnost přičtena osobě, které podle povahy tohoto právního případu náleží.²⁵

Občanský zákoník stanovuje, že člověk má právní osobnost od narození do smrti. Není ale vyloučeno, aby člověk nabyl právní osobnosti ještě před narozením, což stanovuje čl. 6 odst. 1 Listiny: „Každý má právo na život. Lidský život je hoděn ochrany již před narozením.“ Jedinou výjimkou z této ochrany je umělé přerušování těhotenství. Podmínky umělého přerušování těhotenství stanovuje zákon České národní rady č. 66/1986 Sb., o umělém přerušování těhotenství. Listina poskytuje ochranu nenarozenému dítěti jako součásti těla matky. Čl. 32 odst. 2 Listiny poskytuje zvláštní péči těhotné ženě a tím zprostředkovaně i jejímu plodu. Za jistých okolností je tak možné, aby člověk nabyl práv, a výjimečně také povinností, už před narozením, a to za předpokladu, že se dítě narodí živé a je-li to v jeho zájmu. Je tomu tak například v dědických věcech, kdy i nenarozené dítě,

---

²⁵ NOVOTNÝ, Petr. *Nový občanský zákoník*. Praha: Grada, 2014. Právo pro každého (Grada). ISBN 978-80-247-5163-4, str. 17.

kteřé bylo v době zůstavitelovi smrti počaté, může být zákonným dědicem. Občanský zákoník předpokládá, že se dítě narodí živé, to znamená, že je připuštěn důkaz opaku, ale v případě pochybností se má za to, že se dítě narodilo živé. V případě, že se dítě nenarodí živé, hledí se na ně, jako by nikdy nebylo.²⁶

§ 118 občanského zákoníku stanovuje, že právnická osoba má právní osobnost od svého vzniku do svého zániku. Právnickou osobou se rozumí organizovaný útvar fyzických osob, nebo majetku, o kterém zákon stanoví, že má právní osobnost, nebo pokud zákon jeho právní osobnost uzná. Zjednodušeně jsou právnické osoby umělými útvary s právem přiznanou právní osobností, které jednají prostřednictvím svých zástupců. Občanský zákoník zavedl tři typy právnických osob, jsou jimi korporace, fundace a ústavy. Korporace je právnickou osobou, již tvoří společenství osob. Konkrétním typem korporace je obchodní společnost nebo družstvo, jejichž právní úpravu najdeme v zákoně č. 90/2012, o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích). Vedle obchodních společností a družstev do této skupiny spadají také spolky, které jsou upraveny občanským zákoníkem. Fundace jsou právnické osoby tvořené majetkem, který je vyčleněn k určitému účelu. Mezi fundace patří nadace a nadační fondy. Ústavem je pak taková právnická osoba, která je ustavena za účelem provozování činnosti společensky nebo hospodářsky užitečné s využitím své osobní a majetkové složky.

Vznik právnické osoby má dle zákonné úpravy dvě fáze. První fází je ustavení právnické osoby, druhou fází je potom její vznik. Ustavení právnické osoby je nutnou podmínkou k tomu, aby mohla právnická osoba vzniknout. Právnickou osobu lze ustavit zakladatelským právním jednáním (projevem vůle) nebo působením veřejné moci, a to buď zákonem, nebo rozhodnutím orgánu veřejné moci. Zakladatelské právní jednání je dokument, který je sepsán zakladateli právnické osoby a musí být učiněn v písemné formě. Minimálními požadavky, které jsou kladeny na zakladatelské právní jednání, jsou určení názvu, sídla, předmětu činnosti, statutárního orgánu, způsobu vytvoření statutárního orgánu a určení jeho prvních členů. Občanský zákoník stanoví, že se má za to, že právnická

---

²⁶ NOVOTNÝ, Petr. *Nový občanský zákoník*. Praha: Grada, 2014. Právo pro každého (Grada). ISBN 978-80-247-5163-4, str. 19.

osoba je ustavena na dobu neurčitou, pokud zakladatelské právní jednání neobsahuje dobu, na jakou je tato osoba ustavena.²⁷

Po ustavení právnické osoby dochází k druhé fázi, kterou je její vznik. Právnická osoba vzniká zápisem do veřejného rejstříku, jedná se o tzv. registrační princip a tento zápis má konstitutivní povahu. Takto vzniká právnická osoba, jež je ustavena zakladatelským právním jednáním. Právnická osoba, která je ustavena zákonem, vzniká dnem nabytí účinnosti tohoto zákona a zápis do veřejného rejstříku má potom jen deklaratorní povahu. Dále zákon stanoví případy, ve kterých je pro ustavení nebo vznik právnické osoby nutné rozhodnutí orgánu veřejné moci. Je tomu tak například v případech, kdy právnická osoba musí získat koncesi (státní povolení k provozování živnosti, upraveno zákonem č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání (živnostenský zákon)). Dnem vzniku právnická osoba začíná existovat a může prostřednictvím svých zástupců vstupovat do právních vztahů.

Z výše uvedeného vyplývá, že mezi ustavením a vznikem právnické osoby může dojít k určité časové prodlevě. Dle § 127 občanského zákoníku je možné jednat za právnickou osobu už před okamžikem jejího vzniku. Pokud právnická osoba převezme účinky takového jednání do 3 měsíců od svého vzniku, je z takového jednání oprávněna a zavázána od počátku. Pokud by právnická osoba účinky jednání nepřevzala, je z tohoto jednání oprávněna a zavázána osoba, která tak jednala. V případě, že je takových osob více, jsou oprávněny a zavázány společně a nerozdílně. Po vzniku právnické osoby se nelze domáhat určení, že nikdy nevznikla, a nelze z tohoto důvodu zrušit její zápis do veřejného rejstříku. Právnickou osobu lze pouze ze zákonem stanovených důvodů, uvedených v § 129 občanského zákoníku, prohlásit za neplatnou. Těmito důvody jsou, chybí-li zakladatelské právní jednání; zakladatelské právní jednání nemá náležitost, která je nezbytná pro právní existenci právnické osoby; právní jednání zakladatelů směřuje k založení právnické osoby, jejímž účelem je porušení práva nebo dosažení cíle nezákonným způsobem; právnickou osobu založilo méně osob, než je k tomu dle zákona potřeba. V případě prohlášení právnické osoby za neplatnou, je potom důležité znění § 131 občanského zákoníku, které obsahuje, že takové prohlášení nemá vliv na práva a povinnosti, jichž právnická osoba nabyla. To znamená,

---

²⁷ NOVOTNÝ, Petr. *Nový občanský zákoník*. Praha: Grada, 2014. Právo pro každého (Grada). ISBN 978-80-247-5163-4, str. 40-42.

že pokud před prohlášením právnické osoby za neplatnou nabyla nějaká práva nebo povinnosti vůči třetím osobám, nemá na tyto osoby takové prohlášení vliv.

Jak již bylo výše řečeno, právnická osoba má právní osobnost do doby jejího zániku. Stejně jako vznik právnické osoby je její zánik dvoufázový. První fází je zrušení právnické osoby, druhou fází je potom samotný zánik. Existují dva typy zrušení právnické osoby, a to s likvidací nebo bez likvidace. Ke zrušení bez likvidace dochází například v případech přeměny. Jméno právnické osoby přechází jako celek na právního nástupce. Zrušení právnické osoby s likvidací nastává v případech, kdy uplynula doba, na kterou byla právnická osoba založena, nebo došlo k dosažení účelu, pro který byla založena. Konkrétním příkladem může být právnická osoba (korporace), která byla založena na deset let, po uplynutí této doby se společnost zruší a vstoupí do likvidace, a to aniž by musela cokoli učinit. Dále zákon uvádí, že ke zrušení právnické osoby s likvidací dochází dnem určeným zákonem nebo právním jednáním o zrušení právnické osoby, nebo dnem právní moci rozhodnutí orgánu veřejné moci, pokud není v rozhodnutí stanoveno datum pozdější. Ke zrušení právnické osoby zákonem může dojít k datu, který je uveden v ustanovení tohoto zákona, nebo dnem nabytí účinnosti zákona.²⁸

Kromě výše uvedených způsobů zrušení právnické osoby může dojít také k jejímu zrušení soudem. K tomuto zrušení musí existovat vážné důvody. Důvody pro zrušení právnické osoby soudem jsou v ustanovení § 172 občanského zákoníku: *„Soud na návrh toho, kdo na tom osvědčí právní zájem, nebo i bez návrhu, zruší právnickou osobu a nařídí její likvidaci, jestliže vyvíjí nezákonnou činnost v takové míře, že to závažným způsobem narušuje veřejný pořádek; již nadále nesplňuje předpoklady vyžadované pro vznik právnické osoby zákonem; nemá déle než dva roky statutární orgán schopný usnášet se, nebo tak stanoví zákon.“* Pokud zákon umožňuje soudu zrušit právnickou osobu z důvodu, který lze odstranit, stanoví soud před vydáním rozhodnutí přiměřenou lhůtu k odstranění těchto nedostatků.

Ke konečnému zániku právnické osoby dochází jejím výmazem z veřejného rejstříku. V případě, že se jedná o právnickou osobu, která se nezapisuje do veřejného seznamu, dojde k jejímu zániku skončením likvidace.

---

²⁸ NOVOTNÝ, Petr. *Nový občanský zákoník*. Praha: Grada, 2014. Právo pro každého (Grada). ISBN 978-80-247-5163-4, str. 53-56.

3.2 Ochrana osobnosti

Ochrana osobnosti patří do kategorie základních lidských práv a svobod, které řadíme mezi přirozená práva. Přirozená práva člověka jsou taková práva, která jsou člověku vlastní ze samotné jeho přirozenosti a existence jako lidské bytosti.²⁹ Mezi tato práva řadíme například právo na život, právo na ochranu zdraví nebo právo na nedotknutelnost osoby a jejího soukromí.

Ochrana osobnosti je řazena do kategorie práv, která se nazývají osobnostní práva. Osobnostní práva se mohou v objektivním smyslu vymezit jako souhrn právních norem upravujících jednotlivá dílčí práva, která mají za předmět osobnost člověka jako celek. Jedná se tedy o hodnoty, které společně tvoří součásti celkové integrity osobnosti každé fyzické osoby.³⁰ Předmětem osobnostního práva jsou tedy fyzické a psychicko-morálně-sociální hodnoty každé lidské osobnosti. Tyto hodnoty jsou všeobecné a neoddělitelně patří ke každé fyzické osobě. Osobnostní právo zabezpečuje v občanskoprávní sféře respektování mnohých hodnot fyzické osoby, mezi něž patří především právo na tělesnou integritu (to znamená právo na život, zdraví a tělo), osobní svobodu, důstojnost, dobrou pověst, soukromí, čest a další. V odůvodnění rozsudku Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 30 Cdo 1542/2003 je právo na ochranu osobnosti definováno takto: *„Právo na ochranu osobnosti fyzické osoby (všeobecné osobnostní právo) občanský zákoník upravuje jako jednotné právo, jehož úkolem je v rámci občanskoprávní oblasti zabezpečit respektování osobnosti fyzické osoby a její všestranný svobodný rozvoj.“*

Jak již bylo výše zmíněno, osobnostní práva jsou nepromlčitelná, jejich vymahatelnost trvá tedy po neomezenou dobu. Dle judikatury Nejvyššího soudu (rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 30 Cdo 1542/2003) jsou nepromlčitelné také majetkové nároky vznikající z jejich porušení, tím je myšlena především náhrada nemajetkové újmy v penězích: *„Smyslem náhrady nemajetkové újmy v penězích je pak dát do vztahu míru újmy na hodnotách lidské osobnosti s konkrétním finančním vyjádřením náhrady takovéto nemajetkové újmy. I tak však jde vždy o právní instrument, jehož úkolem je zabezpečit respektování a ochranu osobnosti fyzické osoby. Nelze je proto jako právo ryze osobní povahy osobnosti fyzické osoby vydělit z okruhu nepromlčitelných nemajetkových práv, byť se*

---

²⁹ ODEHNALOVÁ, Jana. *Ochrana lidských práv v ústavním a evropském kontextu*. Praha: Metropolitan University Prague Press, 2016. ISBN 978-80-87956-45-8, str. 21.

³⁰ ONDŘEJOVÁ, Eva. *Ochrana osobnosti v common law a českém právu*. Praha: Leges, 2016. Teoretik. ISBN 978-80-7502-164-9, str. 184-185.

satisfakce příslušné nemajetkové újmy fyzické osoby vyjadřuje prostřednictvím finančních prostředků.“ Tento názor Nejvyššího soudu ČR týkající se nepromlčitelnosti nároků vyplývající z ochrany osobnostních práv byl překonán a to jak novějšími soudními rozhodnutími, tak také legislativní úpravou v občanském zákoníku, který upravuje promlčecí lhůtu práva na plnění, které vyplývá z újmy na osobnostních právech člověka (viz níže, kapitola *Promlčení nároků*).

Právo na ochranu osobnosti je vymahatelné i po smrti člověka, toto právo potom může vymáhat kterákoliv z osob jemu blízkých³¹ (například manžel, manželka nebo děti poškozeného). Z odůvodnění usnesení Ústavního soudu České republiky, sp. zn. I. ÚS 207/2000: „...*právo na ochranu osobnosti je právem osobní povahy, které nepřechází na právní nástupce. (...) občanský zákoník umožňuje manželovi a dětem, případně rodičům, uplatňovat právo na ochranu osobnosti fyzické osoby, která zemřela, toto právo však vzniká bez zřetele k dědickému nástupnictví a lze je proto uplatnit pouze samostatnou žalobou.*“ Z výše uvedeného tedy vyplývá, že osoby, které jsou oprávněné k tomu domáhat se ochrany osobnosti zemřelého, a dědicové po zemřelém nejsou tatáž skupina osob.

3.3 Nemajetková újma

Definicí nemajetkové újmy je, že se jedná o takovou újmu, která pro poškozeného neznamena žádnou přímou ztrátu na majetku. Následky této újmy ale mohou být velice závažné a mnohdy se v jejich konečném důsledku projeví i v majetkové sféře poškozeného.³² Jedná se o újmu na osobnostních právech nebo na osobě jako takové. Nemajetkovou újmou může být zásah do psychické sféry člověka (příkladem jsou duševní útrapy poškozeného) nebo ublížení na zdraví, tedy zásah do fyzické sféry člověka.

Právo na náhradu nemajetkové újmy je zakotveno v § 2956 občanského zákoníku a zní: „*Vznikne-li škůdci povinnost odčinit člověku újmu na jeho přirozeném právu chráněném ustanoveními první části tohoto zákona, nahradí škodu i nemajetkovou újmu, kterou tím způsobil; jako nemajetkovou újmu odčiní i způsobené duševní útrapy.*“ Ustanovení § 2958 občanského zákoníku obsahuje:

---

³¹ Viz § 22 občanského zákoníku.

³² Náhrada újmy: Nemajetková újma. *NOVÝ OBČANSKÝ ZÁKONÍK* [online]. [cit. 2018-03-06]. Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/index.php/nahrada-ujmy/konkretni-zmeny/nemajetkova-ujma>

„Při ublížení na zdraví odčiní škůdce újmu poškozeného peněžitou náhradou, vyvažující plně vytrpěné bolesti a další nemajetkové újmy; vznikla-li poškozením zdraví překážka lepší budoucnosti poškozeného, nahradí mu škůdce i ztížení společenského uplatnění.“

Pomocí citace judikatury Nejvyššího soudu České republiky (usnesení sp. zn. 4 Tdo 41/2016) lze lépe vysvětlit termíny používané v souvislosti s nemajetkovou újmou, kterými jsou bolest, ztížení společenského uplatnění a duševní útrapy. Nejvyšší soud v odůvodnění výše zmíněného usnesení definuje bolest takto: „...*bolest představuje subjektivní prožitek poškozeného, který vyplývá z utrpené újmy. Jde o stav, který je provázen nepříjemnými pocity, pramenícími z narušení fyzické či duševní integrity jedince. Proto je třeba rozlišovat mezi bolestí fyzickou a psychickou, které se mohou projevovat širokou paletou prožívání – vnitřním fyzickým utrpením, pláčem, závratěmi, nevolností, necitlivostí, depresemi, strachem.*“ Za ztížení společenského uplatnění Nejvyšší soud považuje „(...) *do budoucna trvale ztracené nebo omezené možnosti seberealizace poškozeného ve sféře rodinného, kulturního, společenského či sportovního života. Jedná se tedy o omezení, které jedinec v důsledku újmy musí strpět, ve sféře jeho dosavadního běžného trávení času. V důsledku těchto životních změn musí některé své činnosti redukovat či zcela vypustit a dochází k zásahu do jeho běžného života, na který byl zvyklý.*“ Dle výše zmíněného má nemajetková újma dvě základní kategorie, kterými jsou bolestné, neboli primárně tělesné omezení jedince, a psychická bolest a s ní spojené duševní útrapy. Cílem zákonodárců je pokrytí celého spektra nemajetkové újmy, které se odráží ve fyzické a psychické sféře osoby a v chování, které musí každý den postupovat ve svém vztahu k okolnímu světu. V odůvodnění výše uvedeného usnesení Nejvyššího soudu (sp. zn. 4 Tdo 41/2016) je uvedeno i vymezení psychické bolesti a duševních útrap. „*Psychická bolest je duševní reakcí na poruchu zdraví člověka, často je spojena s bolestí fyzickou. Může mít podobu smutku, deprese, strachu z dalších následků. Psychická bolest však může mít čistě psychický základ, který je nezávislý na fyzickém zranění. (...) Duševní útrapy můžeme vymezit jako vnitřní mučivé pocity, které mohou, ale nemusejí mít přímou vazbu na tělesná zranění (prožívaná trýzeň, strach a utrpení, negativně vnímaný stres, smutek a zármutek, úlek, znepokojení, pocit ponížení apod.). Duševní útrapy mohou být provázeny určitými fyzickými příznaky, např. pláčem, koktáním, ztuhnutím nebo naopak třesem, skřípáním zubů apod.*“

Nejzávažnějším zásahem do integrity člověka je nemajetková újma způsobená na životě a zdraví tohoto člověka.³³ Nemajetková újma způsobená nazdraví představuje pro dotčeného zejména bolestné, ztížení společenského uplatnění, a pak také zvýšení peněžitého důchodu za ztrátu výdělku.³⁴ *„Zdraví je součástí fyzické integrity člověka a jako takové je chráněno čl. 7 odst. 1 Listiny, chránícím nedotknutelnost osoby a jejího soukromí, resp. čl. 8 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, chránícím soukromý život, protože soukromý život v pojetí Evropského soudu pro lidská práva zahrnuje fyzickou a duševní integritu.“* (Nález Ústavního soudu ČR, sp. zn. III. ÚS 2253/13).

Zvláštním typem nemajetkové újmy je taková nemajetková újma, ke které dojde při usmrcení nebo při zvlášť závažném ublížení na zdraví poškozeného. Při usmrcení nebo zvlášť závažném ublížení na zdraví je škůdce povinen odčinit duševní útrapy manželovi, rodiči, dítěti nebo jiné osobě blízké (viz § 22 občanského zákoníku). Takovou újmu musí škůdce odčinit peněžitou náhradou, která bude plně vyvažovat utrpení výše zmíněných osob. V případě, že nelze výši náhrady určit, bude stanovena podle zásad slušnosti.³⁵

V právní úpravě je nemajetková újma a ochrana osobnosti spojována převážně s osobou fyzickou. V § 83 občanského zákoníku je zakotvena možnost uplatnit právo na ochranu osobnosti i osobě právnické: *„Souvisí-li neoprávněný zásah do osobnosti člověka s jeho činností v právnické osobě, může právo na ochranu osobnosti uplatnit i tato právnická osoba; za jeho života však jen jeho jménem a s jeho souhlasem.“* Právnická osoba může být také nositelem některých „osobnostních“ práv. Příkladem může být právo na ochranu jména a dobré pověsti právnické osoby. Porušením tohoto práva může také právnické osobě vzniknout nemajetková újma. Některá osobnostní práva se ovšem právnické osoby týkat nemohou, například právo na rodinný život nebo právo na tělesnou integritu. Závěrem lze říci, že ochrana osobnostních práv, ač u právnické osoby jen některých, a s jejich porušením spojená možnost vzniku nemajetkové újmy, může postihnout jak osoby fyzické, tak osoby právnické.

---

³³ NOVOTNÝ, P., KOUKAL, P., ZAHOŘOVÁ, E. Nový občanský zákoník. Náhrada škody. Vyd. 1. Praha: GRADA Publishing, a. s. 2014. ISBN 978-80-247-5165-8. str. 52.

³⁴ ACHOUR, G., PELIKÁN, M. Náhrada škody a nemajetkové újmy v občanskoprávních a obchodních vztazích. Vyd. 1. Ostrava: Key Publishing s.r.o. 2015, ISBN 978-80-7418-231-0, str. 125.

³⁵ Srov. § 2959 občanského zákoníku.

4 Předmět ochrany osobnosti

Osobnost člověka je dle novodobé české právní teorie (právní teorie po roce 1970) vymezena jako jedinečné spojení biologických, psychologických a sociálních aspektů lidské bytosti. Osobnost člověka se tak utváří postupně v závislosti na bytí mezi ostatními lidmi v lidském společenství.³⁶ Jako takovou je nutno chápat osobnost člověka ve všech jejích stránkách. Těmito stránkami jsou stránka duchovní, neboli lidská schopnost víry, názorového sebeurčení apod. Dále stránka duševní, kterou lze vysvětlit jako schopnost člověka prožívání ve vztahu k sobě samému a svému okolí, a to zejména rozumem, citem, včetně lidské vůle, sociálního a rodinného citění, pocitu soukromí apod. Poslední stránkou osobnosti člověka je stránka tělesná, která spočívá v tělu člověka v jeho celkové integritě, v tělesných projevech lidské osobnosti, zdravotní stavu člověka, pohlaví, věku apod.³⁷

V občanském zákoníku je osobnost člověka upravena v části první, hlavě II, díle 2, oddíle 6, konkrétně v ustanoveních § 81-117. Občanský zákoník poskytuje ochranu osobnosti člověka včetně všech jeho přirozených práv. Právo na ochranu osobnosti člověka je zastřešujícím pojmem pro jednotlivá dílčí práva chránící osobu jako celek. Předmětem ochrany jsou zejména život a zdraví člověka, lidská důstojnost, čest, soukromí, jméno a projevy osobní povahy.

§ 81 občanského zákoníku zakotvuje, že je „*chráněna osobnost člověka včetně jeho přirozených práv a každý je povinen ctít svobodné rozhodnutí člověka žít podle svého. Ochrany požívají zejména život a důstojnost člověka, jeho zdraví a právo žít v příznivém životním prostředí, jeho vážnost, čest, soukromí a jeho projevy osobní povahy.*“ Každý, kdo se domnívá, že bylo do jeho přirozených práv zasaženo, má právo domáhat se upuštění od takového zásahu nebo odstranění následku takového jednání.

Klíčovými pojmy v problematice ochrany osobnosti jsou především čest a důstojnost člověka. Čest je možné vysvětlit jako vážnost, kterou požívá osoba (jako subjekt práva) v očích ostatních členů společnosti, jejíž je součástí. Porušení práva na čest člověka je možné písmem, slovem, obrazem i jakýmkoliv jiným

---

³⁶ DVOŘÁK, J.; ŠVESTKA, J.; ZUKLÍNOVÁ, M. a kol. Občanské právo hmotné. Svazek 1. Díl první: Obecná část. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013, ISBN 978-80-7478-326-5, str. 248.

³⁷ LAVICKÝ, Petr. *Občanský zákoník: komentář*. Praha: C.H. Beck, 2015. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-529-9, str. 3951.

jednáním, které snižuje vážnost osoby, např. posunky nebo grimasy. Častými zásahy do práva na čest jsou skutková tvrzení. Porušení práva na čest může nastat jen takovými skutkovými tvrzeními, která mohou způsobit objektivní újmu na cti poškozeného. Zásah do cti člověka je možný jak nepravdivými skutkovými tvrzeními, tak pravdivými tvrzeními, která jsou ale podána takovým způsobem nebo v takových souvislostech, že objektivně vyvolávají zkreslený dojem. Vymezení pojem lidské důstojnosti nelze tak jednoduše jako je tomu u lidské cti. Ze systematického pohledu je možné hovořit o lidské důstojnosti v rovině etické, morální, právní nebo filozofické. Dle odborníků je však možné lidskou důstojnost rozdělit na dva typy. Prvním typem je důstojnost inherentní, což lze vysvětlit jako taková důstojnost, která je člověku dána od přírody a náleží mu od jeho narození. Nárokuje si tedy respekt a mravní ohledy ze samotné podstaty existence člověka. Druhým typem je důstojnost kontingentní, která je odvozována od určitých konkrétních kvalit člověka, jeho postavení a způsobu života. Tato důstojnost tedy nenáleží každé osobě automaticky, ale je odvozena od jejich individuálních zásluh.³⁸

Závěrem k ochraně osobnosti je nutno zmínit, že zákonná úprava v občanském zákoníku je považována za kogentní. A to v tom smyslu, že občanský zákoník stanovuje zákaz odchýlení se od norem upravujících postavení osob, včetně práva na ochranu osobnosti (§ 1 odst. 2 občanského zákoníku). Z výše uvedeného vyplývá, že od norem stanovujících ochranu osobnosti se tedy není možné odchýlit vlastní vůlí osob.³⁹

4.1 Ochrana jména a bydliště člověka

Do osobnostních práv, která požívají zákonné ochrany, spadají kromě dalších také jméno a bydliště člověka. Ochranou jména rozumíme jeho osobní jméno a příjmení, popřípadě také ostatní jména a rodné příjmení, která mu náležejí dle zákona. Člověk má právo užívat svého jména, má právo na jeho ochranu a na úctu k němu. V případě, že člověk užívá cizího jména než svého vlastního, je zodpovědný za újmu z toho vzniklou, a to dokonce i vůči třetím osobám, vedlo-li

---

³⁸ Historický vývoj pojmu důstojnost a jeho postupné začlenění do právního pořádku. *PRÁVNÍ PROSTOR*[online]. [cit. 2018-03-06]. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/ostatni-pravo/historicky-vyvoj-pojmu-dustojnost-a-jeho-postupne-zacleneni-do-pravniho-poradku>

³⁹ LAVICKÝ, Petr. *Občanský zákoník: komentář*. Praha: C.H. Beck, 2015. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-529-9, str. 3952.

by užívání cizího jména až k neplatnosti právního jednání.⁴⁰ Občanský zákoník také upravuje možnost užívání pseudonymu. Člověk je oprávněn používat pseudonym pro určitý obor své činnosti, zpravidla se pseudonym užívá v oblasti umění a literatury. Je důležité, že pokud člověk pod pseudonymem např. uzavře smlouvu a neužije své vlastní jméno, nezpůsobí tak neplatnost takového jednání, ale právní jednání učiněné pod pseudonymem je považováno za platné. V případě, že pseudonym vejde ve všeobecnou známost, požívá potom stejné ochrany jako jméno vlastní.⁴¹

Konkrétní případy porušení ochrany jména jsou například neoprávněné užití jména nebo pseudonymu ke komerčním a propagačním účelům, nebo také použití obecně známého jména nebo pseudonymu pro literární postavu. Zneužití jména může způsobit zásah do pověsti a soukromí poškozeného. Jméno člověka je v praxi často prostředkem, díky němuž dochází k pomluvě jiné osoby, nebo k působení jiné újmy na přirozených osobnostních právech. Často dochází prostřednictvím jména k dotčení jiných stránek osobnosti, než je samotné jméno. Čl. 10 odst. 1 Listiny stanovuje, že *„každý má právo, aby byla zachována jeho lidská důstojnost, osobní čest, dobrá pověst a chráněno jeho jméno.“* V tomto smyslu je míněno tzv. dobré jméno člověka a toto pravidlo je nutno chápat tak, že směřuje k ochraně proti difamací jedince (zejména snížení jeho důstojnosti, nebo zásahu do soukromí), a to v tom případě, kdy se děje prostřednictvím jména tohoto jedince. Z rozsudku Nejvyššího soudu ČR, sp. zn. 30 Cdo 936/2005: *„(...) platí též pro právo na jméno, jehož obsahem je výlučné právo fyzické osoby mít a užívat ke svému označení jména, disponovat s ním, bránit tomu, aby někdo jiný tohoto jména neoprávněně užíval, ale současně i právo nebýt označován jiným jménem, než jménem svým.“*

Bydliště člověka je v občanském zákoníku definováno jako takové místo, kde se člověk zdržuje s úmyslem žít tam trvale (pokud nedojde k neočekávané změně okolností). Pokud člověk uvádí za bydliště jiné místo, než na kterém se skutečně zdržuje, může se každá jiná osoba dovolat i jeho skutečného bydliště. Občanský zákoník dále připouští možnost, že člověk nemá bydliště, potom se za jeho bydliště považuje místo, kde žije. Pokud takové místo nelze zjistit, bude za bydliště člověka považováno místo, kde má majetek, případně místo, kde měl

---

⁴⁰ NOVOTNÝ, Petr, Pavel KOUKAL a Eva ZAHOŘOVÁ. *Nový občanský zákoník*. Praha: Grada, 2014. Právo pro každého (Grada). ISBN 978-80-247-5165-8, str. 21.

⁴¹ Srov. § 79 občanského zákoníku.

člověk bydliště naposledy.⁴² Porušením ochrany bydliště může být například zneužití adresy bydliště k označení neexistujícího sídla podnikání, nebo narušení soukromých prostor člověka bez jeho svolení. Právo na ochranu bydliště je úzce spojeno s právem na soukromí člověka, o kterém je pojednáno v další podkapitole.

Ochranu jména a bydliště člověka je možno podřadit pod souhrnnou kategorii – ochranu osobních údajů. Zákonnou definici pojmu osobní údaj obsahuje zákon č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů (dále jen zákon o ochraně osobních údajů) v § 4 písm. a). Osobní údaj je „*jakákoliv informace týkající se určeného nebo určitelného subjektu údajů.*“ Těmito údaji jsou právě jméno, adresa bydliště člověka a další, například rodné číslo. Zjednodušeně tedy můžeme za osobní údaj označit všechny údaje, které jsou uvedeny ve vztahu ke konkrétní fyzické osobě.⁴³

V běžném životě se často dostává do konfliktu právě právo na ochranu osobních údajů a právo na informace. Dle judikatury Nejvyššího správního soudu ČR (rozsudek NSS ČR, sp. zn. 7 As 20/2013) je nutné vzít při poskytování informace dle zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím, v potaz ustanovení § 8a tohoto zákona: „*Informace týkající se osobnosti, projevu osobní povahy, soukromí fyzické osoby a osobní údaje povinný subjekt poskytne jen v souladu s právními předpisy, upravujícími jejich ochranu.*“ Z výše uvedené citace vyplývá, jakým způsobem se bude řešit možný spor mezi právem na ochranu osobních údajů a právem na informace. Poskytnout informaci týkající se osobnosti, konkrétně jejích osobních údajů, je možné jen v takovém případě, kdy to nebude odporovat právním předpisům, které ochranu osobních údajů upravují. Ochrana osobních údajů tedy stanoví určité mantinely pro právo na informace. Stejně tak ale může právo na informace stanovit omezení pro ochranu osobních údajů. Příkladem může být zákon č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím, který omezuje pro určité účely ochranu osobních údajů. Takovým účelem je například dle ustanovení § 8b zmíněného zákona, jedná-li se o osobu, které povinný subjekt poskytl veřejné prostředky. Dle mého názoru se právo na ochranu osobních údajů a právo na informace nacházejí v jakési rovnováze. Záleží na každém konkrétním případě, jaké právo ustoupí tomu druhému. V každém z těchto případů

---

⁴² Srov. § 80 občanského zákoníku.

⁴³ MATOUŠOVÁ, Miroslava a Ladislav HEJLÍK. *Osobní údaje a jejich ochrana*. 2., dopl. a aktualiz. vyd. Praha: ASPI, 2008. Právní rukověť (ASPI). ISBN 978-80-7357-322-5, str. 17-19.

se musí dbát na to, aby byla co nejvíce šetřena práva jak dotčených osob, tak třetích osob.

Je důležité zmínit, že v oblasti ochrany osobních údajů dojde k legislativní změně. Od 25. května 2018 začne platit Nařízení Evropského Parlamentu a Rady (EU) 2016/679, dále jen GDPR (General Data Protection Regulation). Jedná se o dosud nejvíce ucelený soubor pravidel pro ochranu dat na světě. V České republice toto nařízení nahradí současnou právní úpravu ochrany osobních údajů, tedy směrnici 95/46/ES a související zákon č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů. Práva a povinnosti obsažené v současném zákoně o ochraně osobních údajů nahradí práva a povinnosti obsažené v GDPR. Zákon o ochraně osobních údajů bude novelizován a bude upravovat některé aspekty, které se týkají Úřadu pro ochranu osobních údajů, například jeho ustavení nebo organizaci. Dále v něm budou upraveny některé další dílčí záležitosti, jejichž úprava je nutná pro dotvoření celého rámce úpravy osobních údajů, které GDPR neupravuje, nebo umožňuje jejich úpravu na vnitrostátní úrovni. Aspekty, u kterých GDPR předpokládá úpravu na vnitrostátní úrovni, jsou například zpracování osobních údajů pro účely výkonu svobody projevu, práva na informace, umělecké tvorby nebo vědeckého bádání.

GDPR se snaží o posílení společenského významu v oblasti ochrany dat. Osobní data jsou důležitou a nedílnou součástí naší integrity, proto představují cennou a strategicky významnou komoditu. GDPR zavádí mnoho nových pravidel. Lidé, kterým údaje patří (tzv. subjekty údajů), budou mít například právo vznést námitku proti zpracování, kdy správce po takové námitce nebude moci údaje dále zpracovávat, pokud k tomu nebude mít závažné a prokazatelné důvody. Dalším novým prvkem je právo na výmaz, díky němuž může osoba požadovat, aby v případě, že neexistuje právní důvod pro jejich zachování, byly vymazány její osobní údaje, a to bez zbytečného odkladu. Zpracovateli osobních dat přibude velká administrativní zátěž, neboť bude muset například dokumentovat, že zpracovává pouze taková data, která jsou nezbytná ke konkrétnímu účelu.⁴⁴

4.2 Podoba a soukromí člověka

Podobu a soukromí člověka je také možné shrnout pod jednu kategorii, jedná se o tzv. projevy osobní povahy. V občanském zákoníku je ochrana podoby

---

⁴⁴ Co je GDPR?. *GDPR: Obecné nařízení o ochraně osobních údajů* [online]. [cit. 2018-03-18]. Dostupné z: <https://www.gdpr.cz/gdpr/>

a soukromí člověka upravena v § 84 – 90. Podoba člověka zahrnuje všechny projevy, jak se člověk vzhledově projevuje okolí navenek. Nejedná se jen o podobu obličeje, ale o jakoukoli součást vzhledu tělesné schránky člověka. Za součást podoby člověka tak lze označit nejen vnější vzhled poznatelný lidskými smysly, ale i jiné zobrazení těla člověka, například za pomoci dostupných technických prostředků.⁴⁵

V § 84 občanského zákona je zakotveno, že jakékoliv zachycení podoby člověka, ze kterého by byla poznat jeho totožnost a ke kterému nedal tento člověk svolení, je protizákonné. Totéž platí o rozšiřování takové podoby člověka. Pokud však dá člověk svolení k zobrazení své podoby za předem daných okolností, ze kterých je zřejmé, že bude šířena, platí, že dává souhlas i k rozmnožování a rozšiřování obvyklým způsobem. Z rozsudku Nejvyššího soudu ČR, spis. zn. 30 Cdo 1873/2006: *„Obsahem práva na podobu je užívací a dispoziční právo ve vztahu k zachycení podoby fyzické osoby, zatímco obsahem práva k podobizně je užívací a dispoziční právo subjektu ve vztahu k ní. V pozitivním smyslu toto právo zahrnuje oprávnění užívat podobiznu sám, a to jakýmkoliv způsobem, případně též udělovat jiným souhlas k jejímu užívání. V negativním smyslu toto právo zahrnuje oprávnění bránit se proti neoprávněnému použití podobizny. (...) Náhrada nemajetkové újmy v penězích přichází v úvahu jen v případě, že byla ve značné míře snížena důstojnost fyzické osoby nebo její vážnost ve společnosti, či došlo ve značné míře k zásahu do jiné složky osobnosti fyzické osoby včetně práva na podobu.“* Obvyklým způsobem rozumíme takový způsob, který člověk mohl vzhledem k okolnostem předpokládat. Například pokud dáme souhlas ke zveřejnění naší fotografie ke konkrétnímu akademickému textu, může být tato fotografie zveřejněna a šířena jen společně s tímto textem. Pokud by byla fotografie použita u textu, nebo článku s úplně jinou tematikou, jednalo by se o porušení zákona. K tomuto více rozsudek Nejvyššího soudu, sp. zn. 30 Cdo 42/2011, který stanovuje dvě základní podmínky, které musí být zachovány při každém použití podobizen a obrazových snímků, ať už k nim dochází na podkladu svolení, nebo jiných zákonných licencí, či jiného oprávnění. Tyto podmínky jsou: *„použití se musí stát vždy přiměřeným způsobem a dále použití nesmí být v rozporu s takovými osobnostními zájmy oprávněného, jichž je třeba*

---

⁴⁵ LAVICKÝ, Petr. *Občanský zákoník: komentář*. Praha: C.H. Beck, 2015. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-529-9, str. 503-504.

bezpodmínečně respektovat a které jsou tedy za všech okolností nedotknutelné.“
V případě, že tyto předpoklady nejsou splněny, stane se použití, které by bylo za jiných okolností přípustné, neoprávněným zásahem, který je postihnutelný občanskoprávními sankcemi. *„Užití samo o sobě přípustné může vyústit v závažný zásah do osobnostní sféry, např. vzhledem k souvislostem, za nichž k němu došlo, popř. do nichž bylo situováno, nebo vzhledem ke komentáři, který k němu byl připojen.“*

Soukromí člověka představuje jako zvláštní zájem, který je chráněným osobnostním právem podle občanského zákoníku, přirozenou hodnotu osobnosti člověka, a to především ve smyslu jeho intimní sféry, do které nesmí nikdo jiný bezdůvodně vstupovat, nebo do ní zasahovat. Do této sféry patří zejména obydlí člověka a jiné soukromé prostory, osobní informace o člověku nebo osobní, sociální a ekonomické vztahy člověka, včetně jeho rodinného života.⁴⁶ Z judikatury Ústavního soudu ČR, náleží I. ÚS 1586/09: *„Právo na respekt k soukromému životu zahrnuje garanci sebeurčení ve smyslu zásadního rozhodování o sobě samém, včetně rozhodování o uspořádání vlastního života, což lze označit jako aktivní seberealizační komponent osobního sebeurčení. Za pasivní oblast soukromého života můžeme označit tu osobní sféru, která je vlastní samotnému lidství, jako je především lidská důstojnost, osobní čest, dobré jméno a také vnitřní potřeba sociálního kontaktu a sociálního začlenění.“*

Zasahovat do soukromí člověka je možné jen, pokud je k tomu dán zákonný důvod. Konkrétnější vymezení práva na soukromí je zakotveno v § 86 občanského zákoníku: *„(...) Zejména nelze bez svolení člověka narušit jeho soukromé prostory, sledovat jeho soukromý život nebo pořizovat o tom zvukový nebo obrazový záznam, využívat takové či jiné záznamy pořízené o soukromém životě člověka třetí osobou, nebo takové záznamy o jeho soukromém životě šířit. Ve stejném rozsahu jsou chráněny i soukromé písemnosti osobní povahy.“* Pokud člověk dá souhlas k použití písemností, podobizny nebo obrazového či zvukového záznamu, může tento souhlas kdykoliv odvolat. A to i v případě, že byl souhlas dán na dobu určitou. Pokud však k odvolání souhlasu daného na dobu určitou dojde bez rozumného důvodu nebo aniž by došlo k podstatné změně okolností, musí člověk nahradit škodu, která odvoláním souhlasu vznikne. Jakýkoliv zákonný důvod pro zásah

---

⁴⁶ LAVICKÝ, Petr. *Občanský zákoník: komentář*. Praha: C.H. Beck, 2015. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-529-9, str. 512.

do soukromí, použití podobizny nebo zvukového či obrazového záznamu člověka nesmí být v rozporu s oprávněnými zájmy člověka a musí být využit přiměřeným způsobem.

Případů zásahů do soukromí je dnes, i díky rozmachu technologií a novým způsobům komunikačních prostředků, velice mnoho. Jako konkrétní příklady takového zásahu je možno uvést zveřejnění intimních detailů z rodinného nebo soukromého života, neoprávněné sledování soukromého života nebo pořizování zvukového a obrazového záznamu o soukromém životě jedince, využívání takového záznamu a jeho šíření. Neoprávněnými zásahy do soukromí života, může být narušena zejména důstojnost a čest jedince.⁴⁷

Stejně jako v předchozí kapitole se mohou projevy osobní povahy a jejich ochrana dostat do vzájemného vztahu se základním právem na informace nebo také se svobodou projevu. Z judikatury Ústavního soudu (náleží sp. zn. IV. ÚS 154/97): *„(...) při střetu základního politického práva na informace a jejich šíření s právem na ochranu osobnosti a soukromého života, tedy základních práv, které stojí na stejné úrovni, bude vždy věcí nezávislých soudů, aby s přihlédnutím k okolnostem každého jednotlivého případu pečlivě zvážily, zda jednomu právu nebyla nedůvodně dána přednost před právem druhým. Tak to ostatně stanoví i čl. 4 odst. 4 Listiny, když ukládá orgánům aplikujícím právo, aby při této aplikaci šetřily podstatu a smysl základních práv.“* Nález Ústavního soudu, sp. zn. Pl. ÚS 16/98: *„K omezení základních práv či svobod, i když jejich ústavní úprava omezení nepředpokládá, může dojít v případě jejich kolize. V těchto situacích je nutné stanovit podmínky, za splnění kterých má prioritu jedno základní právo či svoboda, a za splnění kterých jiné. Základní je v této souvislosti maxima, podle které základní právo či svobodu lze omezit pouze v zájmu jiného základního práva či svobody. (...) První podmínkou je jejich vzájemné poměrování, druhou je požadavek šetření podstaty a smyslu omezovaného základního práva resp. svobody (čl. 4 odst. 4 Listiny). Vzájemné poměrování ve vzájemné kolizi stojících základních práv a svobod spočívá v následujících kritériích - prvním je kritérium vhodnosti, tedy odpověď na otázku, zdali institut, omezující určité základní právo, umožňuje dosáhnout sledovaný cíl - tj. ochranu jiného základního práva. (...) Kritérium potřebnosti spočívá v porovnání legislativního prostředku, omezujícího základní*

---

⁴⁷ Ochrana osobnosti. ONDŘEJOVÁ: ADVOKÁTNÍ KANCELÁŘ [online]. [cit. 2018-03-06]. Dostupné z: <http://www.ondrejova.cz/cs/legal-area/ochrana-osobnosti>.

právo resp. svobodu s jinými opatřeními, umožňujícího dosáhnout stejného cíle, avšak nedotýkajícího se základních práv a svobod. Třetím kritériem je porovnání závažnosti obou v kolizi stojících základních práv.“

Mezi zajímavé případy v této problematice patří také rozhodnutí Nejvyššího správního soudu ČR, sp. zn. 7 As 20/2013, týkající se pořízení a poskytnutí zvukového záznamu z jednání zastupitelstva obce. Nejvyšší správní soud se v tomto případě zabýval kasační stížností občana obce R. proti rozhodnutí krajského soudu, kterým bylo zamítnuto odvolání a potvrzeno rozhodnutí obce R. Obec R. v tomto rozhodnutí odmítla žádost o poskytnutí informace týkající se poskytnutí zvukového záznamu pořízeného na jednání zastupitelstva obce. Nejvyšší správní soud v tomto případě stížnosti vyhověl a rozhodnutí krajského soudu zrušil. Z odůvodnění výše zmíněného rozsudku: *„Povinný subjekt, který pořizuje zvukový záznam z jednání zastupitelstva, kde jsou zmiňovány i osobní údaje, se stává správcem osobních údajů a jako takový může zpracovávat osobní údaje, pokud k tomu dá osoba, o kterou se jedná, souhlas (§ 5 odst. 2 zákona o ochraně osobních údajů). (...) Povinný subjekt tak může zpracovat osobní údaje ze zvukového záznamu k pořízení zápisu, nemůže s nimi však jinak nakládat, např. je zveřejňovat. Na tom nic nemění ani skutečnost, že osobní údaje byly zveřejněny na veřejném zasedání zastupitelstva. I přes zveřejnění totiž zůstávají nadále osobními údaji chráněnými zákonem o ochraně osobních údajů.“* Nejvyšší správní soud ve svém odůvodnění dále uvádí, že se neztotožňuje s názorem, že pokud zvukový záznam obsahoval chráněné osobní údaje a povinný subjekt nedisponoval prostředky k jejich anonymizaci, neměl tento subjekt jinou možnost, než neposkytnout zvukový záznam jako celek. *„Pokud by však poskytnutí informace bez chráněných osobních údajů **nepředstavovalo pro povinný subjekt pouze jednoduchou operaci**, zákon č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím, mu umožňuje, aby od žadatele o poskytnutí informace žádal úhradu ve výši, která nesmí přesáhnout náklady spojené s pořízením kopie (§ 17 odst. 1 citovaného zákona).“* Dle výše uvedeného tedy povinný subjekt oznámí před poskytnutím informace žadateli výši úhrady, kterou bude muset poskytnout za anonymizaci požadovaného záznamu. Žadatel se poté může rozhodnout, jestli informaci za tuto částku chce, či nikoliv.

4.3 Právo na duševní a tělesnou integritu

Lidský život je základní hodnotou, která podmiňuje samotnou existenci osobnosti a dalších jejích stránek. Právo na život je vrozené a představuje tak přirozené lidské právo. Tomuto právu je přiznáno zvláštní postavení mezi ostatními hodnotami, které chrání právní řád. V právním řádu je uplatňována zásada *pro vitae*, podle níž je v pochybnostech nutné vždy postupovat ve prospěch zachování lidského života a zdraví. Čl. 2 Úmluvy o lidských právech a biomedicíně č. 96/2001 Sb. mezinárodních smluv (dále jen Úmluva o lidských právech a biomedicíně) stanovuje, že „*zájmy a blaho lidské bytosti budou nadřazeny zájmům společnosti nebo vědy.*“

Zdraví člověka je součástí jeho duševní a tělesné integrity. Neoprávněný zásah do zdraví člověka představuje porušení všeobecného osobnostního práva, které je chráněno občanským zákoníkem. Občanský zákoník stanovuje podrobnou úpravu podmínek provádění zásahů do integrity člověka. Speciální úpravu podmínek těchto zásahů při poskytování zdravotní péče potom zakotvují právní předpisy tak zvaného zdravotnického práva, například zákon č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování (dále jen zákon o zdravotních službách), nebo zákon č. 373/2011 Sb., o specifických zdravotních službách.

Dle § 91 občanského zákoníku je každý člověk nedotknutelný. Lidskému tělu je poskytována právní ochrana, a to jak po trvání života, tak i po smrti člověka. Je zakázáno nakládat s lidskými pozůstatky způsobem, který by byl nedůstojný. Jakýkoliv zásah do integrity člověka je přípustný pouze ze zákonných důvodů a jedině zákonem stanoveným způsobem. Jedinou výjimkou, kdy je možné zasáhnout do integrity člověka jiným než zákonným způsobem, je, dá-li k tomu tato osoba souhlas. Musí se jednat o informovaný souhlas, tedy tato osoba musí být předem informována a seznámena s povahou zásahu a jeho možnými následky. Pokud ovšem dá člověk souhlas k tomu, aby mu byla způsobena závažná újma, například bezdůvodné zmrzačení, zabití a další, jednalo by se o souhlas zdánlivý a dle občanského zákoníku by se k takovému jednání nepřihlíželo (§ 93 občanského zákoníku.)⁴⁸

---

⁴⁸ NOVOTNÝ, Petr, Pavel KOUKAL a Eva ZAHOŘOVÁ. *Nový občanský zákoník*. Praha: Grada, 2014. Právo pro každého (Grada). ISBN 978-80-247-5165-8, str. 25.

Dle § 99 občanského zákoníku lze provést zásah i bez souhlasu, pokud je život tohoto člověka v náhlém a patrném nebezpečí a nelze-li souhlas získat ani v jiné než stanovené formě, a pokud je tento zásah nezbytný pro zdraví člověka. Pokud bylo zasaženo do integrity člověka, který byl ve stavu znemožňujícím posoudit, co se s ním děje, a pokud nedal k zásahu předem souhlas, musí mu být ihned, jakmile to bude možné, vysvětleno, jaký zásah na něm byl proveden. Toto vysvětlení musí být srozumitelné a musí být poučen i o všech možných následcích a riziku neprovedení zásahu.

Dle § 35 odst. 1 zákona o zdravotních službách je třeba „*při poskytování zdravotních služeb nezletilému pacientovi zjistit jeho názor na poskytnutí zamýšlených zdravotních služeb, jestliže je to přiměřené rozumové a volní vyspělosti jeho věku. Tento názor musí být zohledněn jako faktor, jehož závažnost narůstá úměrně s věkem a stupněm rozumové a volní vyspělosti nezletilého pacienta.*“ Občanský zákoník potom v § 100 zakotvuje, že pokud má být zasaženo do integrity nezletilého, který dovršil čtrnáct let, nenabyl plné svéprávnosti, a který zákroku vážně odporuje, i přesto že zákonný zástupce se zákrokem souhlasí, je k provedení takového zákroku nutný souhlas soudu. Souhlas soudu bude nutný i v opačném případě, kdy zákonný zástupce nesouhlasí se zásahem do integrity osoby, která není plně svéprávná, ačkoliv si jej tato osoba přeje.

Každý zákrok, který bude na člověku proveden, je osoba, která jej bude provádět, povinna této osobě srozumitelně vysvětlit. Za srozumitelné vysvětlení považujeme takové vysvětlení, kdy lze rozumně předpokládat, že člověk, kterému je vysvětlení podáno, pochopil způsob a účel zákroku, a to včetně všech očekávaných následků i rizik. Při vysvětlení musí být vysvětleny všechny postupy, které pro konkrétní osobu připadají v úvahu. V případě, že se bude jednat o zákrok na nezletilé osobě, musí být vysvětlení podáno jak zákonnému zástupci, tak této osobě, pokud je sama schopna úsudku.

Dle výše uvedeného lze tedy informovaný souhlas shrnout jako právní jednání, kterým osoba uděluje konkrétnímu poskytovateli zdravotních služeb souhlas k tomu, aby mu byly poskytnuty konkrétní zdravotní služby a případně byl v souvislosti s těmito zdravotními službami proveden zásah do jeho tělesné

integrity.⁴⁹ Zákon o zdravotních službách stanoví v § 34, že souhlas je svobodný, pokud je dán bez jakéhokoliv nátlaku. Souhlas je považován za informovaný, je-li jedinci před vyslovením takového souhlasu podána informace dle § 31 citovaného zákona (viz níže). Souhlas je pokládán za informovaný i v takovém případě, kdy se osoba podání informace vzdá. Zákon o zdravotních službách v § 32 odst. 1 stanovuje: „*Pacient se může vzdát podání informace o svém zdravotním stavu, popřípadě může určit, které osobě má být podána. Záznam o vzdání se podání informace o zdravotním stavu a určení osoby, které má být informace o zdravotním stavu podána, je součástí zdravotnické dokumentace vedené o pacientovi; záznam podepíše pacient a zdravotnický pracovník. K vzdání se podání informace o zdravotním stavu se nepřihlíží, jde-li o informaci, že pacient trpí infekční nemocí nebo jinou nemocí, v souvislosti s níž může ohrozit zdraví nebo život jiných osob.*“

§ 31 zákona o zdravotních službách v odst. 2 obsahuje výčet údajů, které musí obsahovat informace o zdravotním stavu, která je poskytována pacientovi. Takovými údaji jsou příčina, původ a stádium nemoci, pokud jsou známy, a její předpokládaný vývoj. Dále jsou to potom údaje o účelu, povaze, předpokládaném přínosu, důsledcích, které mohou nastat, a rizicích navrhovaných zdravotních služeb. Pacient by měl být poučen o jiných možnostech poskytnutí zdravotních služeb spolu s vysvětlením jejich vhodnosti, možnými přínosy nebo riziky pro pacienta. Informace poskytovaná pacientovi obsahuje také údaje o další potřebné léčbě, omezení a doporučení ve způsobu života s ohledem na jeho aktuální zdravotní stav. Informace je pacientovi sdělována při přijetí do péče, a potom vždy, když je to účelné vzhledem k poskytovaným zdravotním službám nebo zdravotnímu stavu pacienta. Tuto informaci poskytuje ošetřující zdravotnický pracovník, který je způsobilý k poskytování zdravotnických služeb, kterých se podání informace týká.

Zákon o zdravotních službách nestanovuje, že by měly být tyto informace poskytnuty písemně. Nicméně občanský zákoník ve svém § 2638 stanoví, že „*žádá-li o to ošetřovaný, podá mu poskytovatel vysvětlení v písemné formě.*“ V praxi se často stává, že informovaný souhlas obsahuje také písemné informace, které obsahují co možná nejvíce z výše uvedených údajů. Takto podané informace potom

---

⁴⁹ Informovaný souhlas pacienta s poskytováním zdravotních služeb. *Epravo.cz* [online]. [cit. 2018-03-06]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/informovany-souhlas-pacienta-s-poskytovanim-zdravotnich-sluzeb-93584.html>

mohou sloužit jako písemný doklad o tom, že minimálně uvedené informace měl pacient skutečně k dispozici. Důležitý je ovšem rozhovor pacienta s ošetřujícím lékařem, případně lékařem provádějícím zákrok, který musí proběhnout v každém případě, aby měl pacient možnost klást doplňující otázky.⁵⁰ Informovaný souhlas, ať už je písemný, ústní, nebo konkludentní, je právním jednáním ve smyslu občanského zákoníku a musí tedy splňovat náležitosti právního jednání. To znamená, že musí existovat vůle jednající osoby (§ 551 občanského zákoníku), musí být projevena vůle vážná (§ 552 občanského zákoníku) a toto právní jednání musí být dostatečně jasné a srozumitelné (§ 553 občanského zákoníku).

Zákon o zdravotních službách v § 34 odst. 4 stanovuje, že „*Pacient může svůj souhlas s poskytnutím zdravotních služeb odvolat. Odvolání souhlasu není účinné, pokud již bylo započato provádění zdravotního výkonu, jehož přerušeni může způsobit vážné poškození zdraví nebo ohrožení života pacienta.*“ Občanský zákoník pak ve znění § 97 obsahuje, že udělený souhlas může být odvolán v jakékoliv formě, a to i v případě, že se pro udělení souhlasu požaduje forma písemná. Pokud se pro souhlas nevyžaduje písemná forma, stanovuje občanský zákoník vyvratitelnou domněnku, že se má za to, že udělen byl. Při nejistotě, zda byl souhlas odvolán v jiné než písemné formě, se má za to, že k tomuto odvolání nedošlo.

V případě, že je člověku z nezbytných důvodů odňata část těla, má právo na to, aby mu bylo sděleno, jak s ní bylo naloženo. Je zakázáno s takovou částí těla naložit takovým způsobem, který by byl pro člověka nedůstojným nebo pokud by ohrožoval veřejné zdraví. Odňatou část těla lze se souhlasem člověka, kterému byla tato část těla odňata, použít ke zdravotnickým, vědeckým nebo výzkumným účelům.

Znění § 104 občanského zákoníku říká, že převzetí člověka do zdravotnického zařízení, které poskytuje zdravotní péči a držení ho v takovém zařízení, je bez jeho souhlasu nezákonné a lze tak činit jen v zákonem stanovených případech. Tyto případy stanoví zákon o zdravotních službách v § 38. Pacienta lze hospitalizovat bez jeho souhlasu, jestliže mu bylo pravomocným rozhodnutím soudu uloženo ochranné léčení ve formě lůžkové péče. Nebo je mu nařízena

---

⁵⁰ Informovaný souhlas pacienta s poskytováním zdravotních služeb. *Epravo.cz* [online]. [cit. 2018-03-06]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/informovany-souhlas-pacienta-s-poskytovanim-zdravotnich-sluzeb-93584.html>

izolace, karanténa nebo léčení dle zákona č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví a o změně některých souvisejících zákonů. Nebo pokud je dle zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád) nebo zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízení soudních, nařízeno vyšetření zdravotního stavu. Nález Ústavního soudu ČR, sp. zn. Pl. ÚS 23/97, stanoví, že „*jedině soudu přísluší konečné rozhodnutí o tomto umístění, a to na základě povinné oznamovací povinnosti příslušného zdravotnického zařízení. Výjimku tvoří převzetí a držení osoby ve zdravotnickém zařízení, které nařídil soud v jiném řízení.*“ Správní orgán tedy o převzetí a držení osoby ve zdravotnickém zařízení rozhodovat nemůže.

Pacienta lze také hospitalizovat bez jeho souhlasu, pokud bezprostředně a závažným způsobem ohrožuje sebe nebo své okolí, jeví známky duševní poruchy nebo takovou poruchou trpí, nebo pokud je pod vlivem návykové látky. Hospitalizace je možná v takovém případě, kdy hrozbu pro pacienta nebo jeho okolí nelze odvrátit jinak. § 38 zákona o zdravotních službách obsahuje ještě v odst. 1 písm. c) možnost hospitalizace pacienta, pokud „*jeho zdravotní stav vyžaduje poskytnutí neodkladné péče a zároveň neumožňuje, aby vyslovil souhlas.*“ Nezletilého nebo osobu s omezenou svéprávností lze hospitalizovat bez souhlasu zákonného zástupce také v případě, že jde o podezření z týrání, zneužívání nebo zanedbávání.

Poskytnout zdravotní péči pacientovi bez jeho souhlasu je možné v případě, kdy jeho zdravotní stav neumožňuje souhlas vyslovit, nebo v případě léčby vážné duševní poruchy, došlo-li by v důsledku jejího neléčení se vši pravděpodobností k vážnému poškození zdraví dotyčného (§ 38 odst. 3 zákona o zdravotních službách). Dle nálezu Ústavního soudu ČR, sp. zn. IV. ÚS 639/2000, z principu nedotknutelnosti integrity osobnosti vyplývá zásada svobodného rozhodování v otázkách péče o vlastní zdraví. Proto v případě aplikování ustanovení, která umožňují provést určité medicínské výkony a vyšetření i bez výslovného souhlasu pacienta, je nutné postupovat s maximální zdrženlivostí a šetřit podstatu této svobody. Nelze stavět lékařskou diagnózu nad právo.

Poskytovatel zdravotnických služeb je vždy povinen zajistit člověku, který byl převzat do zdravotnického zařízení a je v něm držen, sdělení náležitého vysvětlení a právního postavení tohoto člověka a to bez zbytečného odkladu. Dále mu musí sdělit zákonné důvody učiněného opatření a všechny způsoby právní ochrany, na které má tento člověk nárok (§ 106 občanského zákoníku). Člověk,

který je převzat nebo držen v zařízení poskytujícím zdravotnickou péči má právo, aby byl jeho zdravotní stav přezkoumán nezávislým lékařem, který je nezávislý na poskytovateli zdravotnických služeb v tomto konkrétním zařízení a na jeho provozovateli (§ 109 občanského zákoníku). Dále je v § 109 občanského zákoníku stanoveno, že člověk má právo také na to, aby byla nezávislým lékařem přezkoumána jeho zdravotní dokumentace nebo vyjádření ošetřujícího lékaře o neschopnosti úsudku a samostatného projevení svého přání.

Člověk má právo rozhodnout, jak bude s jeho tělem naloženo po jeho smrti (§ 113 občanského zákoníku). Ve druhém odstavci § 113 občanského zákoníku je stanoveno, že provést pitvu nebo použít lidské tělo po smrti člověka pro potřeby lékařské vědy, výzkumu nebo k výukovým účelům, lze bez jeho souhlasu jen, pokud tak stanoví jiný zákon. Zákon č. 285/2002 Sb., o darování, odběrech a transplantacích tkání a orgánů a o změně některých zákonů (dále jen transplantační zákon) v § 16 stanoví že *„odběr z těla zemřelé osoby lze uskutečnit, pouze pokud s tím zemřelý za svého života nebo zákonný zástupce osoby, která není plně svéprávná, nevyslovil prokazatelně nesouhlas.“* Nesouhlas je považován za prokazatelně vyslovený, pokud je zemřelý evidován v Národním registru osob nesouhlasících s posmrtným odběrem tkání a orgánů. Nebo pokud zemřelý ještě za svého života prohlásí přímo ve zdravotnickém zařízení před svým ošetřujícím lékařem a jedním svědkem, že v případě své smrti s odběrem tkání a orgánů nesouhlasí. O takovém prohlášení se neprodleně provede zápis, který je součástí zdravotnické dokumentace. Odstavec 3 citovaného paragrafu 16 transplantačního zákona pak obsahuje, že *„pokud nebylo prokázáno, že zemřelý vyslovil za svého života prokazatelně nesouhlas s posmrtným odběrem, platí, že s odběrem souhlasí.“* V § 14 transplantačního zákona je zakotvena úcta k lidskému tělu: *„Při provádění odběru ze zemřelého a při provádění pitev se musí zacházet s tělem zemřelého s úctou a musí být provedeny všechny úkony tak, aby bylo tělo pokud možno upraveno do původní podoby.“*

5 Prostředky ochrany osobnosti v českém právním systému

Právní teorií i praxí je dovozováno, že k tomu, aby mohl vzniknout zvláštní soukromoprávní odpovědnostní nárok z ochrany osobnosti, je nutné, aby byly dány obecné hmotněprávní předpoklady. Těmito předpoklady jsou existence zásahu, který je objektivně způsobilý vyvolat nemajetkovou újmu, která bude spočívat v porušení, nebo ohrožení osobnosti člověka. Dále tento zásah musí být neoprávněný, respektive protiprávní, a mezi zásahem a jeho neoprávněností musí existovat příčinná souvislost. K tomuto z judikatury Nejvyššího soudu, usnesení sp. zn. 30 Cdo 1174/2007: *„Fyzická osoba má právo se zejména domáhat, aby bylo upuštěno od neoprávněných zásahů do práva na ochranu osobnosti, aby byly odstraněny následky těchto zásahů, a aby jí bylo dáno přiměřené zadostiučinění. Základním hmotněprávním předpokladem odpovědnosti je neoprávněný zásah, způsobilý vyvolat újmu na osobnosti člověka, spočívající v porušení či ohrožení práv chráněných zákonem.“*

Neoprávněný zásah do práva na ochranu osobnosti je v judikatuře, například rozsudek Nejvyššího soudu ČR, sp. zn. 28 Cdo 983/2002, definován takto: *„neoprávněným zásahem do práva na ochranu osobnosti je jednání směřující proti osobní i mravní integritě fyzické osoby, které je objektivně způsobilé snížit její důstojnost, vážnost a čest a které ohrožuje jeho postavení a uplatnění ve společnosti.“* Existují však i okolnosti, které vylučují protiprávnost takového zásahu do práva na ochranu osobnosti. K tomu například rozsudek Nejvyššího soudu ČR, sp. zn. 30 Cdo 179/2004: *„...jistě ovšem je, že současně je třeba vážít, zda v konkrétním případě zde nejsou okolnosti, které porušení, resp. ohrožení osobnosti fyzické osoby ospravedlňují, tj. zda nejde o okolnosti vylučující neoprávněnost zásahu. Těmi jsou např. svolení dotčené fyzické osoby, případy tzv. zákonných licencí, resp. případy, kdy k zásahu do osobnosti fyzické osoby došlo v rámci výkonu jiného subjektivního práva stanoveného zákonem. (...) Nezbytné ovšem je v těchto případech vážít, zda takovýto zásah se stal přiměřeným způsobem a zároveň, zda tento zásah není v rozporu s takovými oprávněnými zájmy fyzické osoby, na kterých je třeba s ohledem na požadavek zajištění elementární úcty k její důstojnosti její osobnosti za všech okolností bezpodmínečně trvat.“*

Ve většině případů neoprávněný zásah do osobnostního práva už jen z povahy věci bez dalšího způsobuje újmu na osobnosti dotčeného člověka. Ale i tady mohou

nastat situace, kdy tomu tak být nemusí. Tímto případem může být například útok na čest osoby, kupříkladu urážkami. Tento útok sám o sobě představuje protiprávní jednání v rozporu s ochranou osobnosti. Pokud ovšem k tomuto útoku dojde zcela soukromě, tedy za takových okolností, kdy objektivně nemůže dojít k žádnému společenskému účinku, nemůže dojít ani ke snížení cti poškozeného ve společnosti. Tedy v případě, kdy nastane výše zmíněná situace, není důvod dovozovat osobnostní odpovědnostní nároky z porušení cti a vážnosti osoby. Stejně tak se bude pohlížet na případ, kdy dojde k zachycení podoby člověka, pokud šlo jen o pořízení soukromé fotografie, která zachytila podobu náhodného kolemjdoucího. Z výše uvedeného vyplývá, že ne vždy musí dojít zásahem do osobnostních práv k újmě dotčené osoby.⁵¹

Nároky vyplývající z porušení ochrany osobnosti mohou být buď obecné, nebo zvláštní. Obecné nároky jsou nárok na náhradu škody nebo nemajetkové újmy a nárok na vydání bezdůvodného obohacení (viz níže, kapitola *Náhrada nemajetkové újmy*). Zvláštními nároky jsou takové žalobní nároky, které vyplývají přímo z osobnostního práva a vznikají poškozenému vůči tomu, kdo neoprávněně zasahuje do jeho osobnosti, nebo ji ohrožuje. Občanský zákoník ve znění § 82 stanoví dva zvláštní odpovědnostní nároky, které je možno uplatnit jak každý samostatně, tak společně vedle sebe. Jsou to nárok zápůrčí a nárok odstraňovací. „Člověk, jehož osobnost byla dotčena, má právo domáhat se toho, aby bylo od neoprávněného zásahu upuštěno (nárok zápůrčí), nebo aby byl odstraněn jeho následek (nárok odstraňovací).“

Hlavním účelem zápůrčího nároku, jinak také nároku negatorního, je domoci se zákazu takového jednání, které v dané době ohrožuje osobnost poškozeného (žalobce), nebo do jeho osobnosti zasahuje. Jde tedy o snahu domoci se nečinnosti osoby, která jedná neoprávněně vůči poškozenému. V občanském zákoníku není uveden demonstrativní výčet typových nároků, kterých se může poškozený domáhat. Jinak je tomu například v zákoně č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), kde je v § 40 uveden demonstrativní výčet nároků, kterých se může oprávněný domáhat, v případě, že bylo neoprávněně zasaženo do jeho práv nebo jehož právu takový neoprávněný zásah hrozí. Takovým neoprávněným zásahem

---

⁵¹ LAVICKÝ, Petr. *Občanský zákoník: komentář*. Praha: C.H. Beck, 2015. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-529-9, str. 470.

do osobnosti člověka může být jak porušení osobnostního práva (nárokem bude například zákaz šíření zvukového nebo zvukově obrazového záznamu člověka), tak ohrožení tohoto osobnostního práva (zde bude nárokem poškozeného například zákaz zveřejnění soukromé informace). Tento zásah může být buď trvalého charakteru, nebo se může jednat i o zásah jednorázový.

Negativní žalobu lze uplatnit jen tehdy, pokud rušení ze strany rušitele trvá nebo pokračuje, anebo v takovém případě, kdy již ustalo, ale je zde reálné nebezpečí jeho opakování v budoucnu.⁵² Z toho tedy vyplývá, že negativní nárok nelze uplatnit, pokud škodlivý stav už netrvá, nebo pokud takový neoprávněný zásah nehrozí. Dle § 154 odst. 1 zákona č. 99/1963 Sb., Občanský soudní řád (dále jen občanský soudní řád), by tato situace, kdy netrvá škodlivý stav nebo nehrozí neoprávněný zásah, musela být v okamžiku vyhlášení rozsudku, neboť „*pro rozsudek je rozhodující stav v době jeho vyhlášení.*“ V případě, že k odstranění škodlivého stavu dojde v průběhu řízení a nehrozí opakování takového činu, měl by žalobce učinit zpětvzetí žaloby⁵³, případně podat žalobu odstraňovací. Zpětvzetí žaloby je upraveno v § 96 občanského soudního řádu.

Nárok odstraňovací, neboli restituční, má odstranit následky, které neoprávněný zásah do osobnostního práva způsobil, a tímto obnovit právní vztah, který existoval před neoprávněným zásahem. Podmínkou po tomto nároku je existence protiprávního stavu. Poškozený se v tomto případě může domáhat restituční žalobou například stažení písemností osobní povahy nebo obrazových záznamů člověka, ať už z počítačových sítí, pokud se jedná o elektronickou podobu těchto předmětů, nebo stažení hmotných rozmnoženin z odbytových kanálů. Dále pak může poškozený požadovat zničení takových předmětů.⁵⁴ Dle stanoviska býv. Nejvyššího soudu ČSSR, sp. zn. Prz 33/67, způsobí neoprávněný zásah většinou takové následky vůči osobnosti, že poškozená osoba má zvláštní zájem na jejich urychleném odstranění. V žalobním návrhu tedy poškozený navrhne takový způsob odstranění následků, který se bude jevit účinným a přiměřeným vůči neoprávněnému zásahu. Předpokladem použití takového prostředku ochrany bude ovšem také skutečnost, že následky zásahu trvají (ačkoliv samotný zásah

---

⁵² Usnesení Nejvyššího soudu ČR spis. zn. 22 Cdo 3288/2017.

⁵³ LAVICKÝ, Petr. *Občanský zákoník: komentář*. Praha: C.H. Beck, 2015. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-529-9, str. 473.

⁵⁴ LAVICKÝ, Petr. *Občanský zákoník: komentář*. Praha: C.H. Beck, 2015. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-529-9, str. 474.

už pominul) a je možné je přijatelným způsobem odstranit. Odstranění následků bývá velice rozdílné podle konkrétních případů, vždy se musí dbát na to, aby odpovídalo obsahu, formě a rozsahu neoprávněného zásahu. Poškozený má zájem na úplném odstranění následků a obnovení stavu, který zde byl před počátkem zásahu. Je tedy povinností soudů náležitě posuzovat přiměřenost a vykonatelnost navrženého způsobu odstranění následků neoprávněného zásahu.⁵⁵

5.1 Realizace nároků

Uvedeným hmotněprávním nárokům, vyplývajícím z práva na ochranu osobnosti, odpovídají druhy návrhů na zahájení řízení, tedy žaloby. Jedná se o sporné řízení návrhové, soud ho tedy nemůže zahájit bez návrhu a je vázán žalobním návrhem žalobce. V případě žaloby o ochranu osobnosti je nutné, dle znění § 79 občanského soudního řádu, aby bylo zřejmé, jakým skutkem došlo k zásahu do práv na ochranu osobnosti a také, kterých dílčích složek osobnosti se tento zásah týkal. Dále musí být patrné uložení jaké přesné povinnosti se žalobce domáhá. Výrok rozsudku musí být materiálně vykonatelný, v souladu se zněním § 251 občanského soudního řádu., aby mohl být případně řádným podkladem pro výkon rozhodnutí neboli exekuci. Z tohoto důvodu je nutné, aby skutek nebo jeho následky byly popsány jasně a nezaměnitelně, neboť v opačném případě nelze posoudit totožnost skutku.⁵⁶

Ve výroku o povinnosti zdržet se dalších zásahů, tedy rozhodnutí soudu po podání zápůrčí žaloby, musí být přesně vymezeno, jakých konkrétních činů se má žalovaný zdržet. Nebude dostačující například obecné uložení povinnosti zdržet se urážlivých výroků. Ve výroku se nestanoví lhůta k plnění, protože je vykonatelný samotným pravomocným uložením povinnosti. Stejně tak, co se týče přesného vymezení povinností, je tomu ve výroku rozsudku k odstranění následků, musí zde být přesně formulována povinnost, která se žalovanému ukládá. V tomto typu výroku rozsudku by měl soud uložit žalovanému splnění povinnosti do určité lhůty, tedy lhůtu k plnění, protože se jedná o konkrétní vykonatelné plnění v souladu s § 251 občanského soudního řádu.

---

⁵⁵ DOLEŽÍLEK, Jiří. *Přehled judikatury ve věcech ochrany osobnosti*. 3. aktualizované a rozšířené vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016. Judikatura (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7552-074-6, str. 124.

⁵⁶ LAVICKÝ, Petr. *Občanský zákoník: komentář*. Praha: C.H. Beck, 2015. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-529-9, str. 481.

Osobou, která je aktivně věcně legitimovaná k ochraně osobnosti, je za života dotčené osoby zásadně jen tato osoba. Tuto legitimaci má i ta osoba, která není schopna úplně nebo vůbec chápat újmu, která jí vznikla zásahem druhé osoby do její osobnosti, a to z důvodu věku nebo psychického stavu. Z judikatury Nejvyššího soudu ČR, rozsudek sp. zn. 30 Cdo 3386/2010: „občanskoprávní ochrana osobnosti přísluší i těm fyzickým osobám, které pro svůj věk nebo psychický stav (stav duševního zdraví, úroveň vyspělosti apod.) nejsou s to plně nebo vůbec chápat újmu, která jim vznikla neoprávněným zásahem jiného na jejich osobnosti, resp. na jednotlivé hodnotě jejich osobnosti.“ Osobnostně chráněni jsou tedy i děti. Ochrana je jim poskytována také mezinárodní Úmluvou o právech dítěte (sdělení Federálního ministerstva zahraničních věcí č. 104/1991 Sb., dále jen Úmluva o právech dítěte). Dle rozsudku Nejvyššího soudu, sp. zn. 30 Cdo 3770/2011 „Nositelem tohoto práva (práva na ochranu osobnosti) je tak i nezletilé dítě. Tato ochrana je dítěti zajišťována i Úmluvou o právech dítěte, podle jejíhož čl. 16 odst. 1 žádné dítě nesmí být vystaveno svévolnému zasahování do svého soukromého života, rodiny, domova nebo korespondence, ani nezákonným útokům na svou čest a pověst. Podle ustanovení čl. 16 odst. 2 Úmluvy o právech dítěte má dítě právo na zákonnou ochranu proti takovým zásahům nebo útokům.“

Povaha osobnostních práv, jak již bylo výše zmíněno, nepřipouští možnost jejich převodu, nebo přechodu na jinou osobu. Výjimku stanovuje občanský zákoník ve vztahu k ochraně jména, kde v § 78 odst. 2 obsahuje zvláštní okruh tzv. zastánců, neboli aktivně legitimovaných osob, které jsou oprávněny k ochraně jména dotčeného ještě za jeho života. „Je-li dotčený nepřítomen, nebo je-li nezvěstný, nesvéprávný či nemůže-li z jiné příčiny uplatnit právo na ochranu svého jména sám, může je uplatnit jeho manžel, potomek, předek nebo partner, ledaže dotčený, ač svéprávný, dal výslovně najevo, že si to nepřeje.“ Druhou výjimkou je aktivní legitimace důvěrníka, popř. podpůrce, k ochraně osobnostních zájmů člověka při jeho převzetí do zdravotní detence. § 107 odst. 2 občanského zákoníku stanoví, že důvěrník může uplatnit svým jménem ve prospěch člověka všechna práva, která vznikla v souvislosti s převzetím tohoto člověka do zařízení poskytujícího zdravotní službu, nebo s jeho držením v takovém zařízení.

Tzv. narušiteli neboli subjekty způsobilými za zásah, který je způsobilý vyvolat nemajetkovou újmu, která spočívá v porušení nebo ohrožení osobnosti osoby v její fyzické a morální integritě, mohou být fyzické osoby, nebo osoby právnické. Pokud

bude za zásah odpovídat právnická osoba, vychází se z toho, že v případě, že byl zásah do osobnosti způsoben někým, kdo byl použit právnickou osobou k realizaci činností této právnické osoby, postihnou občanskoprávní sankce samotnou právnickou osobu (viz rozsudek Nejvyššího soudu ČR, sp. zn. 30 Cdo 476/2011).

Závažné zásahy do práv na ochranu osobnosti mohou ohrožovat veřejný pořádek a mohou potom být předmětem úpravy veřejného práva. Například trestní právo poskytuje ochranu osobnosti (srov. znění § 181 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník (dále jen trestní zákoník), které upravuje poškození cizích práv). Trestní zákoník také poskytuje ochranu určitým stránkám osobnosti, kterými jsou zejména osobní svoboda, soukromí nebo vážnost a čest člověka (viz trestné činy proti svobodě a právům na ochranu osobnosti, soukromí a listovního tajemství uvedené v části druhé, hlavě II trestního zákoníku).

5.2 Mimosoudní řešení sporu

Mezi další prostředky ochrany osobnosti samozřejmě také patří možnost vyřešení sporu cestou mimosoudní. Ideálním prostředkem by samozřejmě byla dohoda mezi stranami bez pomoci třetí strany, ale dle mého názoru se s tímto institutem v problematice ochrany osobnosti a náhrady nemajetkové újmy často nesetkáme. A to už jen z důvodu složitého určení výše náhrady nemajetkové újmy, kdy si strany budou jen těžko tuto výši samy určovat, natož aby s tím obě dotčené strany souhlasily.

V § 14 občanského zákoníku je upravena tzv. svépomoc. *„Každý si může přiměřeným způsobem pomoci k svému právu sám.“* Aby tak mohl člověk učinit, musí být splněny dvě podmínky, a to že jeho právo je ohroženo a je zřejmé, že by zásah veřejné moci přišel pozdě. Soukromoprávní ochrana osobnosti vyplývá nejen z občanského zákoníku, ale i z některých zvláštních předpisů. Příkladem je možno uvést třeba zákon č. 198/2009 Sb., o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací a o změně některých zákonů (antidiskriminační zákon), který blíže vymezuje právo na rovné zacházení a zákaz diskriminace. Dále například zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, upravuje osobnostní práva zaměstnanců.

Mezi další mimosoudní prostředky vyřešení sporu o náhradu způsobené nemajetkové újmy (často užíváno u újmy způsobené na zdraví) patří také mediace. Mediační řízení je upraveno v zákoně č. 202/2012 Sb., o mediaci a o změně

některých zákonů (dále jen zákon o mediaci). Základní myšlenkou mediačního řízení je dohoda stran za pomoci mediátora. Mediátor podporuje komunikaci mezi osobami, které jsou zúčastněny na konfliktu a to takovým způsobem, aby jim pomohl dosáhnout smírného řešení jejich vzájemného konfliktu a uzavření tzv. mediační dohody. Mediační dohodou je potom písemná dohoda stran konfliktu, která je uzavřena v rámci mediace a která upravuje mezi stranami jejich vzájemná práva a povinnosti.⁵⁷ Mezi základní zásady mediace patří zásada důvěrnosti. Ta vyplývá z toho, že mediace se mohou účastnit pouze strany sporu a mediátor, což je opakem soudního řízení, které je zásadně veřejné. Účelem mediace je neformální diskuze a jednání stran, které směřuje k dohodě optimálního řešení.⁵⁸ V § 7 zákona o mediaci jsou upraveny náležitosti mediační dohody: „*Mediační dohodu uzavírají všechny strany konfliktu. Jejimi náležitostmi jsou vedle podpisů stran konfliktu také datum jejího uzavření, doplněné mediátorem, a jeho podpis, kterým se stvrzuje, že mediační dohoda byla uzavřena v rámci mediace.*“ Mediátor má povinnost před zahájením mediace strany poučit o účelu a zásadách mediace, o možnosti mediaci kdykoliv ukončit a o účincích smlouvy. Strany musí být výslovně poučeny o tom, že zahájením mediace není dotčeno právo stran domáhat se ochrany svých práv soudní cestou a že za obsah mediační dohody jsou odpovědné pouze strany konfliktu.⁵⁹ Písemná mediační dohoda by měla obsahovat alespoň datum uzavření, podpisy stran konfliktu a podpis mediátora. Mediační dohoda má účinky jako každá jiná smlouva, v případě, že jedna strana nebude plnit, může se druhá strana domáhat jejího plnění u soudu. Mediace je vhodným smířčím způsobem v řešení sporů o náhradu nemajetkové újmy. Výhodami jsou především rychlost, důvěrnost a neformálnost. V mediačním řízení budou také nižší náklady než u sporů soudních.

Soud se také může pokusit, pokud to připouští povaha věci, o smířčí řízení, tedy uzavření smíru mezi stranami konfliktu. Stejně tak může soud schválit mediační dohodu jako soudní smír, čímž se tato dohoda stane přímo vykonatelnou. Smířčí řízení je upraveno v § 67-69 občanského soudního řádu. Dále potom § 99 občanského soudního řádu stanovuje, že „*soud usiluje o smír mezi účastníky; při pokusu o smír předseda senátu zejména s účastníky probere věc, upozorní je*

---

⁵⁷Srov. § 2 zákona č. 202/2012, o mediaci a o změně některých zákonů (zákon o mediaci).

⁵⁸ Náhrada újmy na zdraví a její mimosoudní řešení. *DentalCare* [online]. [cit. 2018-03-06]. Dostupné z: <http://www.dentalcare.cz/2014/05/05/nahrada-ujmy-na-zdravi-a-jeji-mimosoudni-reseni/>

⁵⁹ Srov. § 3 odst. 4 zákona o mediaci.

na právní úpravu a na stanoviska Nejvyššího soudu a rozhodnutí uveřejněná ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek týkající se věci a podle okolností případu jim doporučí možnosti smírného vyřešení sporu.“ Soud rozhoduje o tom, zda smír schválí, či nikoliv. Soud smír neschválí, pokud bude v rozporu s právními předpisy. V případě neschválení smíru soud po právní moci usnesení pokračuje v řízení. Schválený smír má účinky pravomocného rozhodnutí.⁶⁰

5.3 Ústavní stížnost jako prostředek ochrany lidských práv a svobod

Ústavní soud ČR zaujímá nenahraditelné postavení v ochraně základních lidských práv a svobod a v ochraně ústavnosti. Základním úkolem Ústavního soudu je ochrana ústavou garantovaných základních práv a svobod. Ústavní soud jedná vždy na základě podnětu⁶¹, typicky je tímto podnětem podání ústavní stížnosti, nebo může jít např. o návrh v rámci abstraktní kontroly ústavnosti.⁶² Ústavní soud při své činnosti vychází z principu, že státní moc je uplatňována v případech a mezích stanovených zákonem, a to takovým způsobem, který samotný zákon stanoví. S ohledem na ústavní vymezení pravomocí Ústavního soudu (v čl. 87 Ústavy), respektuje Ústavní soud skutečnost, že není součástí soustavy obecných soudů. Proto mu zpravidla ani nepřísluší přehodnocovat prováděné dokazování před obecnými soudy nebo přezkumný dohled nad činností těchto soudů. Naopak Ústavnímu soudu náleží posouzení, zda v řízení před obecnými soudy nebyla porušena základní práva nebo svobody stěžovatele, které jsou zaručeny ústavním pořádkem. Z tohoto hlediska Ústavní soud uváží, jestli bylo řízení před obecnými soudy jako celek spravedlivé.⁶³

Ústavní stížnost je procesním prostředkem, který slouží k ochraně základních práv a svobod zaručených ústavou. Jedná se o typický institut specializovaného modelu ústavního soudnictví, kdy řízení posouzení souladu ústavnosti zásahu veřejné moci do ústavou zaručeného práva je vyvoláno procesním prostředkem, který je k tomu speciálně určený. Tímto prostředkem je ústavní stížnost.⁶⁴ Řízení o ústavní stížnosti je subsidiární prostředek ochrany základních práv a svobod. To znamená, že pouze pokud jsou vyčerpány všechny ostatní zákonné prostředky,

⁶⁰ Srov. § 99 občanského soudního řádu.

⁶¹ ODEHNALOVÁ, Jana. *Ochrana lidských práv v ústavním a evropském kontextu*. Praha: Metropolitan University Prague Press, 2016. ISBN 978-80-87956-45-8, str. 59-60.

⁶² Srov. čl. 87 ústavního zákona č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky.

⁶³ Srov. usnesení Ústavního soudu ČR I. ÚS 414/16.

⁶⁴ KLÍMA, Karel. *Encyklopedie ústavního práva*. Praha: ASPI, 2007. ISBN 978-80-7357-295-2, str. 696.

kteřé člověku poskytuje soustava obecných soudů, je možné obrátit se na Ústavní soud s ústavní stížností.⁶⁵

Ústavní stížnost lze podat v případě, kdy se stěžovatel domáhá ochrany základních práv a svobod, které mu jsou garantovány ústavním pořádkem České republiky. Dle zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu (dále jen zákon o ÚS), mohou výše uvedenými právy a svobodami být jen subjektivní práva a svobody stěžovatele, není možné podat ústavní stížnost ve prospěch třetí osoby (§ 72 odst. 1 písm. a) zmíněného zákona o Ústavním soudu: „*Ústavní stížnost je oprávněna podat fyzická nebo právnická osoba, jestliže tvrdí, že pravomocným rozhodnutím v řízení, jehož byla účastníkem, opatřením nebo jiným zásahem orgánu veřejné moci bylo porušeno její základní právo nebo svoboda zaručené ústavním pořádkem*“).

Ústavní stížnost musí obsahovat obecné náležitosti podání stanovené v § 34 zákona o ÚS, stížnost musí být podána v písemné formě, musí z ní být patřno, kdo ji podává, jaké věci se týká a co sleduje. Stížnost musí být podepsána, datována a musí být v takovém počtu stejnopisů, aby jeden zůstal soudu a každý z účastníků obdržel jednu kopii. Ústavní stížnost dále musí obsahovat výčet procesních prostředků, které stěžovatel využil k ochraně svého práva a jak o nich bylo rozhodnuto. V neposlední řadě musí stěžovatel označit jakých konkrétních práv a svobod se dovolává.⁶⁶ Shledá-li Ústavní soud podanou ústavní stížnost důvodnou, může zrušit rozhodnutí orgánu veřejné moci, které je touto stížností napadeno. Pokud je napadené rozhodnutí Ústavním soudem zrušeno, vrátí se zpět k novému rozhodnutí k soudu nebo orgánu veřejné moci. Ústavní soud nemá pravomoc věc rozhodnout namísto příslušného státního orgánu nebo soudu.⁶⁷

5.4 Mezinárodní prostředky ochrany osobnosti

K mezinárodním prostředkům ochrany osobnostních práv, jak již bylo uvedeno výše, patří možnost podání stížnosti k Evropskému soudu pro lidská práva (dále jen Evropský soud), který sídlí ve Štrasburku. K tomu, aby člověk mohl podat tuto stížnost, musí nejprve vyčerpat všechny vnitrostátní prostředky ochrany. Dále musejí být splněny následující podmínky přijatelnosti: člověk musí být občanem

⁶⁵ Srov. usnesení Ústavního soudu ČR III. ÚS 2285/15.

⁶⁶ ODEHNALOVÁ, Jana. *Ochrana lidských práv v ústavním a evropském kontextu*. Praha: Metropolitan University Prague Press, 2016. ISBN 978-80-87956-45-8, str. 83.

⁶⁷ ODEHNALOVÁ, Jana. *Ochrana lidských práv v ústavním a evropském kontextu*. Praha: Metropolitan University Prague Press, 2016. ISBN 978-80-87956-45-8, str. 72-74.

ČR; stížnost musí být podána ve lhůtě 6 měsíců ode dne vyčerpání vnitrostátních prostředků; je namířena proti státu, který ratifikoval Úmluvu o základních lidských právech a svobodách (Sdělení č. 209/1992 Sb., Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí o sjednání Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a Protokolů na tuto Úmluvu navazujících, dále jen Úmluva) a existuje zde vážná újma. Stěžovatel musí splňovat podmínku, že je porušením Úmluvy přímo dotčen.

Aktivní legitimaci k podání stížnosti Evropskému soudu má dle čl. 34 Úmluvy každá fyzická osoba, nevládní organizace nebo skupiny jednotlivců, které se považují za oběti a jejichž práva, přiznaná Úmluvou, byla porušena. Právo na podání stížnosti mají i ty osoby, které jsou podle vnitrostátního práva nezpůsobilé, tedy osoby nezletilé nebo duševně nemocné. Evropský soud nemůže rozhodovat z vlastní iniciativy, je vázán vnějším podnětem. To znamená, že je oprávněn rozhodovat o tvrzených skutečnostech právě na základě stížností na porušení Úmluvy.⁶⁸ Náležitosti stížnosti jsou upraveny v čl. 47 Jednacího řádu Evropského soudu pro lidská práva. Patří mezi ně zejména jméno, datum narození, státní občanství, pohlaví, povolání a adresa stěžovatele; stručné vyličení skutkového stavu, stručný popis porušení Úmluvy s odůvodněním a další.

U každé stížnosti se nejprve posuzuje její přijatelnost. V případě, že se jedná o stížnost nepřijatelnou, je tímto rozhodnutím případ ukončen. Pokud je stížnost přijatelná, následuje rozsudek o porušení, nebo neporušení. Tento rozsudek nemusí být konečný, je možné podat žádost o nové posouzení případu. V případě, že tato žádost nebude zamítnuta, ale je přijata, následuje odvolání k Velkému senátu. Velký senát může opět rozhodnout buď o neporušení, čímž ukončí případ, nebo o porušení, po kterém následuje výkon rozsudku. Rozsudky, které vynese Evropský soud, jsou pro dotčené státy závazné a musí jimi být vykonány. Nad výkonem vnesených rozsudků dohlíží výbor ministrů Rady Evropy, také zajišťuje, aby bylo stěžovatelům vyplaceno odškodnění za utrpěnou újmu. Výbor ministrů může po příslušném státu také požadovat přijetí konkrétních individuálních opatření k nápravě újmy, která byla způsobena stěžovateli, a pak také takových všeobecných opatření, která mají zabránit podobnému porušení Úmluvy v budoucnu.⁶⁹

---

⁶⁸ ODEHNALOVÁ, Jana. *Ochrana lidských práv v ústavním a evropském kontextu*. Praha: Metropolitan University Prague Press, 2016. ISBN 978-80-87956-45-8, str. 123-125.

⁶⁹ ODEHNALOVÁ, Jana. *Ochrana lidských práv v ústavním a evropském kontextu*. Praha: Metropolitan University Prague Press, 2016. ISBN 978-80-87956-45-8, str. 124, 132-133.

5.5 Zánik osobnostních práv

Osobnostní práva a jejich ochrana podle občanského zákoníku, jak již bylo výše zmíněno, zanikají smrtí člověka, což vyplývá z neoddelitelnosti člověka a jeho osobnosti. Osobnostní práva ani jednotlivá oprávnění, která tvoří jeho součást, nejsou předmětem dědictví, ani jiného nástupnictví. Výjimku stanoví § 1475 v odst. 2 občanského zákoníku, který stanoví, že „*pozůstalost tvoří celé jmění zůstavitele, kromě práv a povinností vázaných výlučně na jeho osobu, ledaže byly jako dluh uznány nebo uplatněny u orgánu veřejné moci.*“ To znamená, že předmětem dědictví mohou být nároky vzniklé z práva na ochranu osobnosti, tedy většinou náhrada nemajetkové újmy, a to za té podmínky, že budou uznány orgánem veřejné moci ještě v době, kdy zesnulá osoba žila.

Posmrtná ochrana osobnostních práv zemřelého je tzv. obecnou ochranou hodnot osobnosti zemřelého člověka. Na zachování těchto hodnot je dán zájem i po smrti tohoto člověka. Ochrana osobnostních práv po smrti dotčené osoby není časově omezená a je tedy možné, že se v průběhu času mění osoby, které jsou oprávněné k jejímu výkonu. Fakticky je možný výkon postmortální ochrany pouze do té doby, dokud existuje některá z osob blízkých zemřelého.⁷⁰ Osoba blízká je definována v § 22 občanského zákoníku jako „*příbuzný v řadě přímé, sourozenec a manžel nebo partner; jiné osoby v poměru rodinném nebo obdobném, pokud by újmu, kterou utrpěla jedna z nich, druhá důvodně pociťovala jako újmu vlastní.*“ § 22 pak obsahuje vyvratitelnou domněnku, že se za osoby blízké považují také osoby sešvagřené nebo osoby, které spolu trvale žijí.

5.6 Promlčení nároků

Osobnostní práva jsou, jak bylo uvedeno výše, jako základní lidská práva nepromlčitelná. Je ale možné, že dojde k promlčení práva na odčinění újmy způsobené na těchto osobnostních právech. § 612 občanského zákoníku: „*V případě práva na život a důstojnost, jméno, zdraví, vážnost, čest, soukromí nebo obdobného osobního práva se promlčují jen práva na odčinění újmy způsobené na těchto právech.*“ V § 2956 občanského zákoníku je pak stanoveno, že pokud vznikne škůdci povinnost odčinit člověku újmu způsobenou na jeho přirozeném právu, má povinnost nahradit škodu i nemajetkovou újmu, kterou tímto jednáním způsobil.

---

⁷⁰ LAVICKÝ, Petr. *Občanský zákoník: komentář*. Praha: C.H. Beck, 2015. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-529-9, str. 489.

V občanském zákoníku není stanovena speciální délka promlčecí lhůty, takže se použije i pro promlčení práva na odčinění újmy způsobené na osobnostních právech obecná tříletá subjektivní promlčecí lhůta⁷¹. Obecná promlčecí lhůta je stanovena v § 629 odst. 1 občanského zákoníku. Dle § 636 občanského zákoníku se „právo na náhradu škody nebo jiné újmy promlčí nejpozději deset let ode dne, kdy škoda nebo újma vznikla.“ Jedná se o objektivní promlčecí lhůtu⁷² práva z náhrady škody nebo jiné újmy. Odstavec 2 zmíněného § 636 pak stanoví, že pokud byla škoda nebo újma způsobena úmyslně, promlčí se právo na její náhradu nejpozději za patnáct let ode dne, kdy tato škoda nebo újma vznikla. Dle výše uvedeného se tedy objektivní promlčecí lhůta v případě úmyslně způsobené škody nebo újmy prodlužuje z deseti let na patnáct let. Újma na svobodě, životě nebo zdraví nemá objektivní promlčení lhůtu, význam pro poškozeného má tedy jen subjektivní tříletá promlčecí lhůta (§ 636 odst. 3 občanského zákoníku).

Občanský zákoník dále stanovuje případy stavění běhu promlčecí lhůty. Podle § 648 občanského zákoníku je takovým případem, kdy promlčecí lhůta neběží, když věřitel v promlčecí lhůtě uplatní své právo u orgánu veřejné moci a řádně pokračuje v zahájeném řízení. Promlčecí lhůta se staví také tehdy, pokud dojde k uzavření dohody o mimosoudním jednání věřitele a dlužníka (§ 647 občanského zákoníku). Další případy stavění promlčecí lhůty jsou například doba, po kterou trvá vyšší moc, která věřiteli brání právo uplatnit (§ 651 občanského zákona), nebo doba, kdy se věřiteli brání hrozbou jeho právo uplatnit (§ 650 občanského zákoníku). § 653 občanského zákoníku pak obsahuje, že pokud bylo „právo již promlčeno a uznal-li dlužník svůj dluh, nárok se obnoví a počne běžet nová promlčecí lhůta ode dne, kdy k uznání dluhu došlo. Určí-li však dlužník v uznání i dobu, do které splní, promlčí se právo za deset let od posledního dne určené doby.“

Občanský zákoník upravuje v § 630 možnost, že si strany mohou ujednat jinou délku promlčecí lhůty, než která je upravena zákonem. Jsou upraveny jen minimální délka této lhůty (jeden rok) a maximální délka lhůty (patnáct let). V odstavci druhém zmíněného paragrafu je dále upraveno, že pokud je kratší nebo delší lhůta sjednána v neprospěch slabší strany, nebude se k takovému ujednání přihlížet. „Nepřihlíží se ani k ujednání kratší promlčecí lhůty, jde-li o právo na plnění

---

⁷¹ Subjektivní lhůtou je taková lhůta, která počíná běžet od okamžiku, kdy se dotčená osoba dozvěděla o určité právní skutečnosti.

⁷² Objektivní lhůta, naopak od lhůty subjektivní, začíná běžet rovnou od okamžiku, kdy k určité právní skutečnosti došlo.

vyplývající z újmy na svobodě, životě nebo zdraví (...).“ U osobnostních práv tedy není možné, aby si strany mezi sebou ujednaly kratší promlčecí lhůtu, než kterou stanovuje zákon.

V rozsudku Nejvyššího soudu ČR, sp. zn. 31 Cdo 3161/2008, se Nejvyšší soud vyjadřuje k problematice náhrady nemajetkové újmy a možnosti promlčení tohoto práva. *„Právo na náhradu nemajetkové újmy v penězích je jedním z dílčích a relativně samostatných prostředků ochrany jednotného práva na ochranu osobnosti fyzické osoby. Vzniká tehdy, kdy morální satisfakce jako ryze osobní právo k vyvážení a zmírnění nepříznivých následků protiprávního zásahu do osobnostních práv nedostačuje, a byť jde o satisfakci v oblasti nemateriálních osobnostních práv (obdobně jako u bolestného a ztížení společenského uplatnění či u stanovení hodnoty autorského díla nebo předmětu průmyslového vlastnictví), jeho vyjádření peněžním ekvivalentem způsobuje, že jde o osobní právo majetkové povahy. Proto právo na náhradu nemajetkové újmy v penězích promlčení podléhá.“*

K problematice rozporu námítky promlčení s dobrými mravy se vyjadřuje Ústavní soud ČR například v usnesení sp. zn. IV. ÚS 2842/10, kde v bodě 24. stanoví, že *„námítka promlčení zásadně dobrým mravům neodporuje, ale mohou nastat situace, že uplatnění této námítky je výrazem zneužití práva na úkor účastníka, vůči němuž by zánik nároku v důsledku uplynutí promlčecí doby byl nepřiměřeně tvrdým postihem ve srovnání s rozsahem a charakterem jím uplatňovaného práva a s důvody, pro které své právo včas neuplatnil. Zásada souladu práv, resp. jejich výkonu s dobrými mravy představuje významný princip, který v odůvodněných případech dovoluje zmírňovat tvrdost zákona a dává soudci prostor pro uplatnění pravidel slušnosti (ekvity).“*

Uplatnění námítky promlčení by se přičilo dobrým mravům jen ve výjimečných případech. Takový případ uvádí výše zmíněné usnesení Ústavního soudu. Okolnosti odůvodňující rozpor užití námítky promlčení s dobrými mravy by musely být naplněny v takové intenzitě, aby byl odůvodněn tak významný zásah do principu právní jistoty, kterým je odepření práva k uplatnění námítky promlčení.⁷³

---

⁷³ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR, sp. zn. 25 Cdo 3384/2015, ze dne 24. 9. 2015.

6 Náhrada nemajetkové újmy (exkurz do náhrady škody)

Nemajetková újma, jak již bylo výše uvedeno, je taková újma, která nemá přímý dopad na majetkovou sféru poškozeného. Je to například újma na zdraví nebo, v případě neoprávněného zásahu do osobnostních práv, újma, která je odčítána formou tzv. zadostiučinění (viz níže). Naproti tomu škodu lze definovat jako újmu na jmění (viz § 2894 občanského zákoníku). Jmění osoby tvoří souhrn jejího majetku, tedy všeho, co osobě patří, a to včetně jejích dluhů. Pojem škoda v sobě zahrnuje skutečnou škodu a ušlý zisk. Skutečná škoda znamená, že došlo v určitém měřítku ke snížení majetku poškozeného. Ušlým ziskem je potom to, o co se nezvýšil majetek poškozeného tak, jak by se byl býval zvýšil, kdyby nedošlo ke škodnému zásahu.⁷⁴

Povinnost nahradit vzniklou újmu má škůdce, který tuto újmu způsobí svým zaviněným jednáním. § 2895 občanského zákoníku pak zakotvuje, že „*škůdce je povinen nahradit škodu bez ohledu na své zavinění* (objektivní odpovědnost) *v případech stanovených zvláště zákonem.*“ Příkladem ustanovení stanovující objektivní odpovědnost k náhradě škody je ustanovení § 2926 občanského zákoníku: „*Kdo, byť oprávněně provádí nebo zajišťuje práce, jimiž se jinému působí škoda na nemovité věci, nebo jimiž se držba nemovité věci znemožní, nebo podstatně ztíží, nahradí škodu z toho vzniklou.*“ V tomto případě se bude jednat o absolutní objektivní odpovědnost, neboť ustanovení citovaného paragrafu neuvádí žádné možné liberační důvody. Naopak například v ustanovení § 2924 občanského zákoníku jsou uvedeny liberační důvody: „*(...) povinnosti se zproští, prokáže-li, že vynaložil veškerou péči. Kterou lze rozumně požadovat, aby ke škodě nedošlo.*“ V tomto případě se tedy bude jednat o relativní objektivní odpovědnost, která poskytuje pro škůdce možnost zprostit se odpovědnosti z liberačních důvodů.

Občanský zákoník obsahuje v § 2896, že pokud někdo oznámí, že vylučuje nebo omezuje svoji povinnost k náhradě újmy vůči jiným osobám, nebude se k takovému jednání přihlížet. V případě, že by to ovšem učinil ještě před vznikem újmy, může být toto jednání posouzeno jako varování před nebezpečím. Ustanovení § 2898 pak zakotvuje, že se „*nepřihlíží k ujednání, které předem vylučuje nebo omezuje povinnost k náhradě újmy způsobené člověku na jeho přirozených právech,*

---

⁷⁴ VÍTOVÁ, Blanka. *Náhrada majetkové a nemajetkové újmy v novém občanském zákoníku: komentář k § 2894 až § 2971 : metodika Nejvyššího soudu k náhradě nemajetkové újmy na zdraví.* Olomouc: ANAG, 2015. Právo (ANAG). ISBN 978-80-7263-940-3, str. 15.

anebo způsobené úmyslně nebo z hrubé nedbalosti; nepřihlíží se ani k ujednání, které předem vylučuje nebo omezuje právo slabší strany na náhradu jakékoli újmy. V těchto případech se práva na náhradu nelze ani platně vzdát.“ Z výše uvedeného tedy vyplývá, že nikdo nemůže vyloučit nebo omezit svoji povinnost k náhradě újmy, kterou způsobí na přirozených právech jiného. Je ovšem možné, aby toto oznámení (před vznikem takové újmy) bylo posouzeno jako určitě varování před nebezpečím.⁷⁵ To může být významné v souvislosti s ustanovením § 2918 občanského zákoníku, tedy při posuzování spolu způsobení škody poškozeným, neboť poškozený přes varování nepřizpůsobil svoje jednání dané situaci. V uvedeném paragrafu je záměrně uvedeno „může být posouzeno“, aby bylo možné posoudit každý konkrétní případ zvlášť.

Dle Principů evropského deliktního práva (Principles of European Tort Law, dále jen PETL) je náhrada škody charakterizována jako peněžitá platba, která má poškozenému nahradit škodu, tedy navrátit ho do stavu, pokud to penězi jde, ve kterém by byl, kdyby škodlivé jednání nebylo spácháno. Náhrada škody pak také slouží k účelu předcházení škod. Dle článku 10:104 PETL může namísto náhrady škody poškozený požadovat navrácení v předešlý stav, pokud je to možné a nepředstavuje to příliš velké břemeno pro druhou stranu. Nemajetkovou škodu neboli újmu upravuje PETL v článku 10:301. Nemajetková újma je „*když poškozený utrpěl osobní újmu nebo újmu na své svobodě, důstojnosti nebo jiných osobnostních právech. (...) V případě osobní újmy odpovídá nemajetková újma utrpení poškozeného a zhoršení jeho tělesného nebo duševního zdraví.*“ Druhý odstavec uvedeného článku pak stanoví, že „*obecně musí být při stanovení takové náhrady škody zváženy všechny okolnosti případu, včetně závažnosti, trvání a následků újmy.*“

Existují vztahy provázanosti mezi majetkovou škodou a nemajetkovou újmu. Zásah do osobnosti má často důsledky, které se odráží také v majetkové sféře poškozeného. Příkladem může být taková situace, kdy dojde k odklonu zájmu obchodních kruhů o zboží poškozeného z důvodu jeho pomluvení. Také může dojít k tomu, že obsahem nemajetkové újmy člověka bude jeho strach z reálné hrozby

---

⁷⁵ VÍTOVÁ, Blanka. *Náhrada majetkové a nemajetkové újmy v novém občanském zákoníku: komentář k § 2894 až § 2971 : metodika Nejvyššího soudu k náhradě nemajetkové újmy na zdraví.* Olomouc: ANAG, 2015. Právo (ANAG). ISBN 978-80-7263-940-3, str. 21.

ztráty zakázek, a díky tomu i snížení zdroje jeho obživy.⁷⁶ Jako nejčastější příklad způsobení majetkové škody při zásahu do osobnostního práva lze uvést například ušlý zisk poškozeného.

Z rozsudku Vrchního soudu v Olomouci, sp. zn. 1 Co 2/2010: „*Právo na náhradu nemajetkové újmy v penězích a nároky na náhradu škody na zdraví za bolest a za ztížení společenského uplatnění (...) jsou samostatné právní prostředky ochrany fyzické osoby, a proto je nelze uplatnit na základě totožných skutkových tvrzení.*“ K tomuto z usnesení Nejvyššího soudu ČR, sp. zn. 8 Tdo 46/2013: „*O nárocích na náhradu majetkové škody, nemajetkové újmy v penězích, jakož i vydání bezdůvodného obohacení lze rozhodnout i vedle sebe, avšak každý z těchto nároků má své vlastní zákonné opodstatnění (...).*“ Dle výše uvedeného tedy člověk bude muset dokazovat, jakým jednáním rušitele došlo ke způsobení nemajetkové újmy a jak rušitel způsobil majetkovou škodu. Konkrétním příkladem může být taková situace, kdy rušitel pomluví poškozeného, čímž mu způsobí nemajetkovou újmu v podobě duševních útrap a majetkovou škodu v podobě ušlého zisku. Případně se poškozený bezdůvodně obohatí tím, že převezme zákazníky poškozeného, čímž sám sobě zvýší zisk na úkor poškozeného.

6.1 Druhy náhrady nemajetkové újmy

Při vzniku nemajetkové újmy způsobené na osobnosti člověka je přiznáván poškozené osobě nárok na její odčinění, a to formou poskytnutí přiměřeného zadostiučinění. Účelem takového zadostiučinění je zejména poskytnout poškozenému uspokojení (neboli satisfakci) za to, že byl proti své vůli nucen strpět takovou nemajetkovou újmu, kterou mu způsobil svým neoprávněným zásahem rušitel. Povinnost poskytnout zadostiučinění, které vyplývá z deliktního jednání rušitele, by měla přispět také k vyrovnaní morálních následků, které rušitel svým neoprávněným jednáním způsobil. Ze slovního výkladu slova zadostiučinění vyplývá, že by poškozenému mělo být učiněno za dost. Jinak řečeno poškozený by měl pociťovat, že jeho újma byla uznána a škůdce ji dostatečně odčinil.⁷⁷ Odčinění nemajetkové újmy způsobené v důsledku zásahu do osobnostního práva je možné

---

⁷⁶ LAVICKÝ, Petr. *Občanský zákoník: komentář*. Praha: C.H. Beck, 2015. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-529-9, str. 474.

⁷⁷ LAVICKÝ, Petr. *Občanský zákoník: komentář*. Praha: C.H. Beck, 2015. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-529-9, str. 476.

za podmínek obecné úpravy odškodňování újmy, které je upraveno v § 2894 a následujícími občanského zákoníku.

V rozhodnutí soudu by mělo být optimalizováno mezi satisfakčním a sankčním působením přiměřeného zadostiučinění. Mezi těmito působeními existuje vztah komplementarity, tzn. že se navzájem doplňují a posilují, ale také vztah konkurence, a to v tom ohledu, že výše náhrady nesmí být exemplární civilní sankcí, tj. faktickým bezdůvodným obohacením osoby, která byla dotčena neoprávněným zásahem.⁷⁸ Stejně tak i K. Eliáš a kol. dovodili, že nelze opomenout, že forma a výše zadostiučinění sleduje účel nápravný a vyrovnací, ale také individuálně odrazující a nepřímou obecně předcházející podobným jiným neoprávněným zásahům. Odstrašující nebo také odrazující funkce tohoto institutu ochrany osobnostního práva se spolu s funkcí preventivní projevuje jak v obecné rovině, které nepřímou vychovává k úctě k právům jiných lidí, tak také ve vztahu ke konkrétnímu škůdci, kterého by měla odradit od myšlenky pokračování v neoprávněném zásahu nebo od myšlenky způsobení dalšího takového neoprávněného zásahu.⁷⁹

Pokud někdo zasáhne do osobnosti druhého je možné, že mimo jiné bude také naplněna skutková podstata deliktu bezdůvodného obohacení (upraveno v občanském zákoníku, § 2991 an.). § 2991 občanského zákoníku stanoví, že ten, kdo se na úkor jiného bez spravedlivého důvodu obohatí, musí této ochuzené osobě vydat, oč se obohatil. Bezdůvodně se obohatí zvláště ten, kdo získá majetkový prospěch plněním bez právního důvodu, který odpadl, nebo protiprávním užitím cizí hodnoty, nebo také tím, že za něho bylo plněno to, co měl po právu plnit sám. Plněním bez právního důvodu může být například zásah do osobnosti bez svolení dotčené osoby, aniž by k tomu byl zákonem dán jiný právní důvod. Může se jednat o takové plnění, u kterého chyběl právní důvod už od samého počátku, nebo o plnění, u něhož byl právní důvod zpočátku dán, ale později odpadl (např. odvolání svolení). Povinnost vydat bezdůvodné obohacení vzniká obohacenému bez ohledu na jeho zavinění.

Ustanovení § 3004 občanského zákoníku ve svém druhém odstavci upravuje situaci, kdy bylo bezdůvodného obohacení nabyto zásahem do přirozeného práva člověka, které chrání ustanovení první části uvedeného zákona. Ochuzený v tomto

---

⁷⁸ Srov. Nález Ústavního soudu ČR, sp. zn. I. ÚS 1586/09.

⁷⁹ Srov. K. Eliáš a kol.: Velký akademický komentář, 1. sv., Praha: Linde, 2008, str. 157.

případě může požadovat za neoprávněné nakládání s hodnotami, které se týkají jeho osobnosti, namísto plnění, které je uvedeno v prvním odstavci citovaného paragrafu (*„Obohacený, který nebyl v dobré víře, vydá vše, co obohacením nabyl, včetně plodů užitků; rovněž nahradí užitek, který by ochuzený získal. Zcizil-li předmět bezdůvodného obohacení za úplatu, má ochuzený právo požadovat, aby mu byla podle jeho volby vydána buď peněžitá náhrada, anebo co obohacený zcizením utržil.“*, § 3004 odst. 1 občanského zákoníku), dvojnásobek odměny, která je obvyklá za udělení souhlasu s takovým nakládáním. Soudu je potom dána pravomoc, že v případě je-li pro to spravedlivý důvod, může rozsah plnění přiměřeně zvýšit.

Konkrétním příkladem bezdůvodného obohacení na úkor osobnostních práv může být situace, kdy rušitel ušetřil náklady, které by jinak zaplatil jako podmínku za udělení svolení se zásahem do osobnosti jiného. Jiný takový příklad je, pokud rušitel nabyde přímého zisku zásahem do osobnosti druhé osoby, například když neoprávněně zasáhne do práva na ochranu jména nebo soukromí veřejně známé osobnosti, aby tím dosáhl zvýšení odbytu výtisků novin. Z rozsudku Nejvyššího soudu ČR, sp. zn, 28 Cdo 4755/2009: *„Předpokladem vzniku právního vztahu z bezdůvodného obohacení je neoprávněné získání majetkových hodnot jedním subjektem (buď se jeho majetkový stav zvětšil, nebo, ač se tak stát mělo, se nesnížil), a to na úkor jiného, v jehož majetkových poměrech se tato změna negativně projevila. Újma jednoho je v podstatě důsledkem obohacení druhého. K neoprávněnému získání prospěchu se nevyžaduje protiprávní úkon (jako je tomu u odpovědnosti za škodu), nýbrž jde o objektivně vzniklý stav, kdy bez právem uznaného důvodu došlo k přesunu majetkových hodnot od jednoho subjektu k druhému. (...) Užije-li tedy někdo cizí podobizny nebo jiného chráněného statku pro účely propagace výrobků nebo služeb, získává určitou majetkovou hodnotu, která odpovídá hodnotě úplaty za souhlas dotčené osoby k takovému užití. Neobdrží-li dotčená osoba za užití chráněného statku příslušnou úplatu, projeví se to, pokud ovšem neudělila souhlas k bezplatnému užití, negativně v jejích majetkových poměrech. Dojde-li tedy k užití chráněných statků pro reklamní účely, aniž by dotčená osoba obdržela úplatu za takové užití nebo souhlasila s užitím bezplatným, lze dovodit, že tomu, kdo chráněné statky užil, vzniká na úkor dotčené osoby bezdůvodné obohacení.“*

6.1.1 Nepeněžitě vyrovnání

Zadostiučinění poskytované jako náhrada způsobené nemajetkové újmy by mělo být přiměřené ke způsobené újmě. Nejdříve musí být posouzeno, jestli má být vůbec satisfakce poskytnuta, nebo ne. Je tomu tak z toho důvodu, aby poskytnutí takové satisfakce nebylo nepřiměřené vůči nemajetkové újmě, která by byla banální. Satisfakce není tedy poskytována za každou nemajetkovou újmu. V dnešní době není možné, aby byl řešen každý projev neúcty nebo každá urážka, který byl proti osobě učiněn. Je tedy nutné nejprve posoudit, zda takto učiněný projev neúcty je objektivně schopen způsobit podstatnou nemajetkovou újmu na právu na ochranu osobnosti člověka. Jedná se o tzv. test přiměřenosti.

V případě, že bude náhrada nemajetkové újmy odčiněna nepeněžitým vyrovnáním, je nutné posoudit, zda bude takový způsob zadostiučinění dostatečně účinný. Bude se posuzovat u každého případu, zda postačí morální zadostiučinění (nepeněžitě), nebo zda bude nutné poskytnout peněžitou satisfakci. Musí být zohledněna celá řada okolností každého konkrétního případu, neexistují žádná všeobecná hodnotící kritéria, podle kterých by se určilo, do jaké míry postačí nepeněžitá satisfakce a odkud už se bude jednat o peněžitě vyrovnání. Stejně tak není všeobecně určeno, jaká výše peněžitého zadostiučinění by se měla v jakých případech aplikovat.

Poškozený si může zvolit formu způsobu zadostiučinění, neboť ve svém žalobním návrhu formuluje, jaký způsob náhrady nemajetkové újmy požaduje. Zároveň však poškozený nese důkazní břemeno a břemeno tvrzení, kdy musí prokázat existenci všech předpokladů, které dokládají vznik povinnosti k náhradě nemajetkové újmy.⁸⁰ Pouze v některých konkrétních případech zákon stanovuje, že musí být poskytnuta peněžitá satisfakce. Je tomu tak například při ublížení na zdraví (§ 2958 občanského zákoníku) nebo v případě náhrady při poškození věci (§ 2969 občanského zákoníku).

Formou nepeněžitého vyrovnání může být například omluva, nebo pokud se bude jednat o citelnější zásah do osobnostních práv poškozeného, omluva zveřejněná v hromadných sdělovacích prostředcích. Bude nutné také to, jak dlouhá doba uplynula od způsobení újmy. Omluva, která by byla poskytnuta po několikaletém soudním řízení, už ztrácí pro poškozeného smysl a vytrácí se tak

---

⁸⁰ HULMÁK, M. a kol. Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055-3014) Komentář. Vyd. 1. Praha: C. H. Beck. 2014. ISBN 978-80-7400-287-8., str. 1685.

satisfakční funkce zadostiučinění, ačkoliv by při rychlé nápravě (v krátké době po způsobení újmy) byla omluva postačující. Dalším důležitým faktorem u omluvy je její upřímnost. Pro poškozeného bude důležité, aby byla omluva míněna upřímně s přesvědčením a vědomím škůdce, že učinil chybu. Nebude postačující taková omluva, kterou by škůdce vyslovil jen proto, aby nemusel hradit peněžité zadostiučinění.⁸¹

Dalším způsobem morálního, tedy nepeněžitého, zadostiučinění může být odvolání difamujícího výroku, tím je uveřejnění soudního výroku v tisku, aby došlo k veřejnému seznámení s rozhodnutím ve věci a zamezení šíření mylných domněnek vyvolaných právě tímto difamujícím výrokiem.

Dle rozsudku Nejvyššího soudu ČR, sp. zn. 30 Cdo 4431/2007: *„Pokud nemajetková újma vzniklá na osobnosti fyzické osoby může být zmírněna některou z forem morálního zadostiučinění, je třeba zvolit takovou jeho formu, která je podle okolností každého konkrétního případu přiměřená a postačující k relativní sanaci nemajetkové újmy vzniklé neoprávněným zásahem, a která tak současně bude i účinná. Soud při úvaze o přiměřenosti požadované satisfakce musí především vyjít jak z celkové povahy, tak i z jednotlivých okolností konkrétního případu (musí přihlídnout např. k intenzitě, povaze a způsobu neoprávněného zásahu, k charakteru a rozsahu zasažené hodnoty osobnosti, k trvání i šíři vzniklé nemajetkové újmy apod.).“*

6.1.2 Peněžité vyrovnání

Nejčastěji užívanou formou přiměřeného zadostiučinění je peněžité satisfakce. Dle znění § 2951 odst. 2 občanského zákoníku se k odčinění nemajetkové újmy poskytne peněžité plnění, které bude užito vždy, pokud nezajistí jiný způsob zadostiučinění skutečné a dostatečně účinné odčinění způsobené újmy. Poskytnutím peněžité satisfakce za způsobenou újmu si poškozený může opatřit cokoli, podle své vůle. Tímto si má zpříjemnit život tak, aby zmírnil pocit křivdy, která mu byla spáchána a zároveň tím má být uklidněna jeho touha po odplatě.⁸²

I u peněžitého zadostiučinění se bude zkoumat jeho přiměřenost. Je důležité, aby bylo zohledněno na jedné straně, zda se jedná o dostatečné odčinění újmy

---

⁸¹ HAJN, P. K přiměřenému zadostiučinění ve sporech o ochranu osobnosti. Bulletin advokacie. 2003, roč. 33, č. 4, str. 8.

⁸² HULMÁK, M. a kol. Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055-3014) Komentář. Vyd. 1. Praha: C. H. Beck. 2014. ISBN 978-80-7400-287-8. str. 1683.

způsobené poškozenému, a na straně druhé, zda poskytnutí takového zadostiučinění nebude mít likvidační následky pro škůdce.⁸³ V případě, kdy by byl škůdce v takové životní situaci (např. placení výživného, nezaměstnanost), nebude výše peněžité satisfakce dosahovat mimořádně vysoké výše, ale jen takové výše, kterou bude schopný vzhledem k okolnostem uhradit.

Při určování výše peněžité satisfakce je nezbytné zohlednit celou řadu okolností. Takovými okolnostmi, které mohou zvýšit výši peněžité satisfakce, jsou například forma nebo intenzita neoprávněného zásahu, ale také úmysl újmu způsobit, zvláště potom bylo-li použito lsti nebo pohrůžky, zneužito závislosti poškozeného na škůdci, nebo byla-li újma způsobena v důsledku diskriminace poškozeného se zřetelem na jeho pohlaví, zdravotní stav, etnický původ, víru nebo jiné obdobně závažné důvody. Také se vezme v potaz obava poškozeného ze ztráty života nebo vážného poškození zdraví, pokud tuto obavu hrozba vyvolala (§ 2957 občanského zákoníku).

Z již uvedeného judikátu Nejvyššího soudu ČR, sp. zn. 30 Cdo 4431/2007, k peněžitému zadostiučinění: *„První nezbytnou podmínkou pro eventuální přiznání peněžitého zadostiučinění je, že se přiznání žádné formy morálního zadostiučinění nejeví s ohledem na okolnosti případu postačujícím. Další podmínkou pak je zjištění, že neoprávněným zásahem došlo v příčinné souvislosti ke snížení důstojnosti fyzické osoby nebo její vážnosti ve značné míře. Jde o takovou újmu vzniklou na osobnosti fyzické osoby, kterou tato osoba pociťuje vzhledem k intenzitě a trvání nepříznivého následku spočívajícího ve snížení její důstojnosti či vážnosti ve společnosti jako závažnou. Relutární zadostiučinění plní především satisfakční funkci, i když úlohu preventivního významu zákonu odpovídajícího a spravedlivého zadostiučinění nelze vylučovat. Vlastní zásah je nutno hodnotit vždy objektivně s přihlédnutím ke konkrétní situaci, za které k neoprávněnému zásahu došlo (tzv. konkrétní uplatnění objektivního kritéria), jakož i k osobě postižené fyzické osoby (tzv. diferencované uplatnění objektivního kritéria). Uplatnění konkrétního a diferencovaného objektivního hodnocení znamená, že o snížení důstojnosti postižené fyzické osoby či její vážnosti ve společnosti ve značné míře půjde pouze tam, kde za konkrétní situace, za které k neoprávněnému zásahu do osobnosti fyzické osoby došlo, jakož i s přihlédnutím k dotčené fyzické osobě, lze spolehlivě*

---

⁸³ HULMÁK, M. a kol. Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055-3014) Komentář. Vyd. 1. Praha: C. H. Beck. 2014. ISBN 978-80-7400-287-8. str. 1684.

dovodit, že by nastalou nemajetkovou újmu vzhledem k intenzitě a trvání nepříznivého následku spočívajícího ve snížení její důstojnosti či vážnosti ve společnosti, pociťovala jako závažnou zpravidla každá fyzická osoba nacházející se na místě a v postavení postižené fyzické osoby.“

Dle § 136 občanského soudního řádu soud určuje výši nároků, pokud ji nelze zjistit, nebo jen s nepoměrnými obtížemi, podle své úvahy. Tato volná úvaha soudu musí být odůvodněna a musí mít svůj základ ve zjištěném skutkovém stavu ohledně závažnosti vzniklé újmy a ohledně okolností, za kterých k porušení práva došlo (nález Ústavního soudu, sp. zn. I. ÚS 1586/09). Ve zmíněném nálezu Ústavního soudu ČR, sp. zn. I. ÚS 1586/09, se Ústavní soud také vyjadřuje k možnosti zvýšení náhrady nemajetkové újmy, pokud byla provedena odsouzeníhodným způsobem, čímž dává najevo svůj nesouhlas s takovým jednáním. *„Otázka míry zavinění původce zásahu pro stanovení výše relutární náhrady se tak stává zásadním způsobem spoluurčujícím a bezpochyby i jedním z klíčových hledisek pro navýšení relutární náhrady. To ostatně odpovídá i základnímu smyslu relutární náhrady, tj. smyslu satisfakčnímu, kdy potřeba finanční satisfakce narůstá v přímé úměře s mírou zavinění původce zásahu, neboť vyšší mírou zavinění je vždy neoprávněnost zásahu do osobnostních práv zesílena (je zesílena křivda, za niž má přijít zadostiučinění). (...)V tomto směru lze dojít k závěru, že v případě zlého úmyslu (záměru) na straně původce neoprávněného zásahu by měl soud svůj odsudek nad tímto společensky i právně zvlášť odsouzeníhodným chováním vyjádřit právě citelným určením výše peněžitého zadostiučinění.“*

Při určování výše peněžité náhrady nemajetkové újmy může také dojít k situaci, kdy bude tato částka snížena, a to z důvodu naplnění některých okolností, které jdou k tíži poškozeného. § 2918 občanského zákoníku stanovuje, že pokud vznikla nebo se zvětšila škoda také následkem okolností, které se přičítají poškozenému, povinnost škůdce nahradit škodu se poměrně sníží. Jednou takovou okolností může být již výše zmíněné varování před nebezpečím.

7 Výše náhrady nemajetkové újmy

Dle výše zmíněného se nemajetková újma odčiní přiměřeným zadostiučiněním. Náhrada nemajetkové újmy se poskytuje především, pokud vznikne újma na některém z přirozených práv člověka. Mezi nejdůležitější přirozená práva člověka patří zajisté život a zdraví. Často tedy dochází k náhradě nemajetkové újmy právě při neoprávněném zásahu do tělesné integrity člověka, a tak způsobené újmy na zdraví. Některými dalšími konkrétními příklady poskytování náhrady za nemajetkovou újmu budou již výše uvedené neoprávněné zásahy do soukromí nebo do důstojnosti a cti člověka.

7.1 Historický exkurz

Za účinnosti zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník se satisfakce za bolest a ztížení společenského uplatnění poskytovala paušálně určenými částkami. Ministerstvo zdravotnictví, ministerstvo spravedlnosti, Státní úřad sociálního zabezpečení a Ústřední rada odborů společně vydali v roce 1965 vyhlášku č. 32/1965 Sb., o odškodňování bolesti a ztížení společenského uplatnění. Ohledně bolestného vyhláška upravovala, že odškodnění za bolest se poskytne za bolesti způsobené poškozením zdraví, jeho léčením a odstraňováním jeho následků. V příloze vyhlášky potom byly stanoveny zásady a sazby, podle kterých odškodňování probíhalo. Odškodnění za bolest muselo být přiměřené povaze poškození na zdraví a průběhu léčení. Ztížení společenského uplatnění nenáleželo za poškození, které bylo jen přechodného rázu, tedy které vedlo jen k dočasnému ztížení společenského uplatnění. Za takové poškození se považoval i nepříznivý zdravotní stav, s jehož zlepšením se dalo počítat⁸⁴ v době kratší jednoho roku. Zmíněná vyhláška stanovila také zásady pro posuzování bolesti a ztížení společenského uplatnění.⁸⁵

V příloze B uvedené vyhlášky o odškodňování bolesti a ztížení společenského uplatnění byly uvedeny sazby pro hodnocení bolestného a ztížení společenského uplatnění. Tyto sazby byly zvlášť pro případy úrazů a zvlášť pro případy nemocí z povolání a otrav. Byla to položková příloha, kdy ke každé položce byl přiřazen určitý počet bodů, případně bodové rozpětí. Jednomu

---

⁸⁴ Dle poznatků lékařské vědy.

⁸⁵ ŽDÁREK, Roman, Jolana TĚŠINOVÁ, Marta ŠKÁROVÁ, Robert WALTR a František PŮRY. *Metodika odškodňování imateriálních újem na zdraví*. V Praze: C.H. Beck, 2015. Právní praxe. ISBN 978-80-7400-280-9, str. 2-3.

takovému bodu odpovídala finanční hodnota 30Kč. Maximální výše odškodnění za bolest a ztížení společenského uplatnění u jednoho poškození na zdraví byla stanovena částkou 120 000Kč (z toho za bolest byla stanovena maximální částka 36 000Kč). Pouze ve zvlášť výjimečných případech hodných mimořádného zřetele mohl soud výši odškodnění přiměřeně zvýšit nad tyto maximální částky.

S účinností od 1. ledna 2002 byla vyhláška č. 32/1965 Sb. nahrazena vyhláškou č. 440/2001 Sb. vydanou Ministerstvem zdravotnictví ve spolupráci s Ministerstvem práce a sociálních věcí. Nejvýznamnější změnou bylo zvýšení hodnoty jednoho bodu ze 30Kč na 120Kč. Za bolest se považovalo každé duševní nebo tělesné strádání způsobené újmou na zdraví. Odškodnění za ztížení společenského uplatnění se poskytovalo za následky újmy na zdraví, které musely být, stejně jak bylo stanoveno v předchozí vyhlášce, trvalého rázu a měly prokazatelně nepříznivý vliv na uplatnění poškozeného v běžném životě a ve společnosti. Zejména se jednalo o výkon dosavadního povolání, přípravy na povolání nebo možnost uplatnit se v životě rodinném, politickém, kulturním a sportovním.

Při určování bodového ohodnocení bolesti se hodnotila akutní fáze bolesti. V případě určování bodového ohodnocení bolesti, které bylo stanoveno rozpětím bodů se přihlíželo především k rozsahu a způsobu poškození zdraví, závažnosti a průběhu léčení konkrétního poškození. Když se určovalo bodové ohodnocení u ztížení společenského uplatnění, hodnotila se závažnost újmy na zdraví, její předpokládaný vývoj a průběh léčení. Jak pro bolestné, tak pro ztížení společenského uplatnění platilo, že pokud bylo možno újmu na zdraví hodnotit podle více položek stanovených v přílohách vyhlášky, tato bodová ohodnocení se sčítala. Bodové ohodnocení vymezoval ošetřující lékař v lékařském posudku, který vydávalo zdravotnické zařízení, v němž pracoval lékař, který posudek zpracoval. U bolesti se lékařský posudek vydával zpravidla hned, jakmile bylo možné považovat zdravotní stav poškozeného za ustálený. V případě ztížení společenského uplatnění se posudek vydával po uplynutí jednoho roku, od doby kdy došlo k újmě na zdraví.⁸⁶

---

⁸⁶ ŽDÁREK, Roman, Jolana TĚŠINOVÁ, Marta ŠKÁROVÁ, Robert WALTR a František PŮRY. *Metodika odškodňování imateriálních újem na zdraví*. V Praze: C.H. Beck, 2015. Právní praxe. ISBN 978-80-7400-280-9, str. 4.

Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, uvádí, že pokud jde o nemajetkové újmy na zdraví, opouští se pojetí § 444 odst. 2 a 3 zákona č. 40/1964, občanský zákoník. Odst. 2 uvedeného § 444 obsahuje: „*Ministerstvo zdravotnictví stanoví v dohodě s Ministerstvem práce a sociálních věcí vyhláškou výši, do které lze poskytnout náhradu za bolest a za ztížení společenského uplatnění, a určování výše náhrady v jednotlivých případech.*“ Ve třetím odstavci jsou pak stanoveny konkrétní částky jednorázového odškodnění v případě usmrcení. Dále se opouští myšlenka, že by sazebník výše náhrad nemajetkové újmy měl stanovit zákon nebo podzákonný předpis, aby se tak zjednodušilo rozhodování soudů. Odpovědnost za spravedlivé rozhodnutí v každém konkrétním případě nemůže být ze soudce nikým sejmuta.⁸⁷

Po přijetí zákona č. 89/2012, občanský zákoník, došlo ke změně situace, kdy po dlouhé době, kdy na našem území platila relativně podrobná právní úprava pro vyčíslení bolestného a náhrady za ztížení společenského uplatnění, byla výše bolestného a této náhrady zcela ponechána na volné úvaze soudu. § 2958 občanského zákoníku obsahuje, že nelze-li výši náhrady určit, stanoví se podle zásad slušnosti. Jedná se o velice neurčitý pojem, tedy rozhodnutí o výši takové újmy bude výsledkem volné soudcovské úvahy. Bude se tak určovat výše nemajetkové újmy především za ztížení společenského uplatnění, neboť je jisté, že to nejde nikdy vyčíslit plně. Jakkoliv vysoká peněžitá částka nevynahradí zdravému člověku například ztrátu orgánu, omezení hybnosti nebo jakékoliv poškození zdraví, které zanechá trvalé následky.

Dle výše uvedeného byla upravena právním předpisem výše náhrady škody za bolest a ztížení společenského uplatnění, ale nebylo tak učiněno v případě výše náhrady k odčinění jiných nemajetkových újem, které byly způsobeny v souvislosti se zásahy do osobní sféry člověka (jméno, čest, soukromí). Tedy v případě takto způsobené nemajetkové újmy, se její vyčíslení a výše mohli už za účinnosti občanského zákoníku z roku 1964 vyprofilovat judikaturou soudů. Z toho vyplývá, že v této kategorii nemajetkové újmy a určování její výše nedošlo přijetím „nového“ občanského zákoníku k žádným velkým změnám. Naopak pro určování výše bolestného a náhrady za ztížení společenského uplatnění se jednalo o změnu

---

⁸⁷ ŽDÁREK, Roman, Jolana TĚŠINOVÁ, Marta ŠKÁROVÁ, Robert WALTR a František PŮRY. *Metodika odškodňování imateriálních újem na zdraví*. V Praze: C.H. Beck, 2015. Právní praxe. ISBN 978-80-7400-280-9, str. 5.

radikální. Mnoho osob začalo vyjadřovat obavy z právní nejistoty o výši náhrady nemajetkové újmy při poškození zdraví. Této změny si byl vědom i Nejvyšší soud ČR a publikoval ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek a na svých internetových stránkách nezávaznou Metodiku k náhradě nemajetkové újmy na zdraví (bolest a ztížení společenského uplatnění podle § 2958 občanského zákoníku)⁸⁸, dále jen Metodika.

Mezi argumenty hovořící pro vydání Metodiky patří také to, že hlavní důvody pro odstranění předchozího systému ohodnocení bolesti a ztížení společenského uplatnění byly namířeny především do oblasti soudních sporů. Jenže tato úprava umožňovala vyřešení velkého počtu případů mimosoudně, protože systém bodového ohodnocení trvalých následků poskytoval vcelku spolehlivý základ pro vyčíslení náhrady. S ohledem na výše zmíněné by tedy po zrušení vyhlášky většina případů musela skončit před soudem a nebylo by možné tyto spory řešit mimosoudní cestou, neboť by se výše náhrady neměla o co opřít. Metodika byla vypracována představiteli justice ve spolupráci se Společností medicínského práva, zástupci pojistitelů a dalších odborníků z oblasti práva a medicíny pod odbornou garancí 1. lékařské fakulty Univerzity Karlovy v Praze. Metodika nemůže mít právně závazný charakter, neboť Nejvyšší soud ČR nemá legislativní pravomoc. Je tedy jen doporučujícím materiálem, na němž se shodne širší právnická veřejnost a jehož odborným podkladem je komplexní medicínsky pojatá systematika újem na zdraví.⁸⁹

7.2 Určení výše náhrady nemajetkové újmy

Z úvodu Metodiky: „*Ustanovení § 2958 o. z. je vystavěno na zásadě plného odčinění nemajetkových újem na zdraví, resp. na určení výše náhrady podle zásady slušnosti; v souvislosti s tím byla k 1. 1. 2014 zrušena vyhláška č. 440/2001 Sb., o odškodnění bolesti a ztížení společenského uplatnění. Spravedlivý a rozumný výklad takové úpravy, která postrádá jakákoliv bližší kritéria pro stanovení výše náhrady, vyžaduje podrobnější konkretizaci a nastavení základních východisek, aby soudní praxe mohla dospět k vzájemně souměřitelným a zároveň*

---

⁸⁸ Metodika k náhradě nemajetkové újmy na zdraví (bolest a ztížení společenského uplatnění podle § 2958 občanského zákoníku). *Nejvyšší soud* [online]. [cit. 2018-03-06]. Dostupné z: http://www.nsoud.cz/JudikaturaNS_new/ns_web.nsf/Metodika

⁸⁹ ŽDÁREK, Roman, Jolana TĚŠINOVÁ, Marta ŠKÁROVÁ, Robert WALTR a František PŮRY. *Metodika odškodňování imateriálních újem na zdraví*. V Praze: C.H. Beck, 2015. Právní praxe. ISBN 978-80-7400-280-9, str. 6-8.

předvídatelným rozhodnutím (srov. požadavek § 13 o. z. na kompaktnost judikatury).“

Výše náhrady nemajetkové újmy by neměla být příliš nízká, ale ani příliš vysoká. Výše zadostiučinění by měla reflektovat představy odborníků i laické veřejnosti a měla by být v co nejširší míře společensky akceptovatelná. Při stanovování výše náhrady je nutné brát v potaz, že tuto náhradu musí někdo zaplatit a splnění této povinnosti by nemělo být pro osobu zcela likvidační.

V případě zásahů do psychické sféry člověka se bude nejčastěji odčiňovat způsobená nemajetková újma ve formě duševních útrap poškozeného. Duševní útrapy je možné chápat jako psychické utrpení poškozeného, zejména smutek, ponížení, znepokojení, strach o život, deprese nebo úzkost. Duševní útrapy samozřejmě mohou jít ruku v ruce i se zásahem do tělesné integrity člověka, kdy člověk bude výše zmíněné psychické utrpení pociťovat právě v souvislosti s poškozením zdraví. Odčinění nemajetkové újmy se tedy vyčísluje nejčastěji při neoprávněném zásahu do zdraví člověka, ať už v jeho psychické nebo fyzické sféře. S nemajetkovou újmovou způsobenou zásahem do zdraví člověka se často váže také újma majetková. Majetkovou újmovou neboli škodou, v tomto případě bude ztráta na výdělku, náklady na léčení nebo také náklady péče o osobu poškozeného a jeho domácnost.

U určování výše náhrady nemajetkové újmy při neoprávněném zásahu do cti, důstojnosti nebo soukromí, zvláště pak u takových, které budou způsobeny prostřednictvím informačních médií (tedy budou mít širší dosah), má významnou roli požadavek, aby výše náhrady měla pro původce zásahu dostatečně odstrašující účinek. Je tedy důležité, aby se původci takové jednání nevyplácelo. V opačném případě by potom původce nebyl dostatečně motivován, aby se těchto neoprávněných zásahů pro příště zdržel.⁹⁰

V případě určování výše náhrady nemajetkové újmy způsobené neoprávněným zásahem do fyzické sféry člověka se bude posuzovat, jak již bylo uvedeno výše, bolestné a ztížení společenského uplatnění. Bolest lze označit jako psychický stav nebo pocit, který je spojený s aktuálním nebo potenciálním poškozením živé tkáně lidského organismu. Nejčastěji může vzniknout v důsledku poškozujících

---

⁹⁰ ŽDÁREK, Roman, Jolana TĚŠINOVÁ, Marta ŠKÁROVÁ, Robert WALTR a František PŮRY. *Metodika odškodňování imateriálních újem na zdraví*. V Praze: C.H. Beck, 2015. Právní praxe. ISBN 978-80-7400-280-9, str. 15.

účinků působících na organismus, ohrožující jeho existenci a celistvost. Bolest má velký význam pro ochranu organismu před jeho poškozením, protože právě bolest upozorňuje na to, že k takovému poškození dochází, nebo by mohlo dojít. Smyslem náhrady za bolest je odškodnění jak samotného bolestivého stavu, tak také určitou míru nepohodlí, stresu a obtíží, které se s utrpenou zdravotní újmou pojí. Posuzující lékař vychází ze zdravotnické dokumentace a samostatně hodnotí každý bolestivý stav, který je v příčinné souvislosti s neoprávněným zásahem do osobnosti poškozeného. Dle Metodiky se při výpočtu výše bolestného sečtou body konkrétních relevantních položek a vynásobí se částkou, která odpovídá hodnotě jednoho bodu. Vznik nároku je vázán k akutní fázi bolestivého stavu, avšak samotnou výši nároku lze vyčíslit, až když je bolest stabilizována. Bolest může vznikat při škodné události, ale také například při léčení nebo odstraňování následků způsobené újmy na zdraví.

Posuzující lékař může výši náhrady zvýšit, a to v závislosti na komplikovanosti léčby, jestliže základní ohodnocení nevystihuje dostatečným způsobem závažnost újmy. Metodika rozlišuje čtyři stupně komplikací a k nim přiřazené procentní zvýšení náhrady. Prvním stupněm je komplikace lehká – zvýšení do 5%, vyžaduje pouze krátkodobou léčbu, nemá prokazatelný vliv na celkový stav, jedná se například o infekci rány. Druhým stupněm je komplikace středně závažná – zvýšení do 10%, ta už vyžaduje léčbu dlouhodobou, nebo další operaci. Třetí stupeň je komplikace závažná – zvýšení do 15%, v akutní fázi se prudce zhorší zdravotní stav, který vyžaduje intenzivní léčbu. Posledním, čtvrtým stupněm je potom komplikace těžká – zvýšení do 20%, která přechodně ohrožuje život, například selhání orgánu.

Systém, kdy se výše satisfakce za bolest vypočítá podle pevně stanovených částek má ovšem i své nevýhody. Jednou takovou nevýhodou je například to, že neumožňuje individuální posouzení případu. Důsledkem toho, že Metodika není obecně závazným předpisem, je možné, že odborník (soudní znalec) navrhne v jednotlivých případech jiné než Metodikou doporučené bodové ohodnocení bolestivého stavu.⁹¹

---

⁹¹ ŽDÁREK, Roman, Jolana TĚŠINOVÁ, Marta ŠKÁROVÁ, Robert WALTR a František PŮRY. *Metodika odškodňování imateriálních újem na zdraví*. V Praze: C.H. Beck, 2015. Právní praxe. ISBN 978-80-7400-280-9, str. 20-23.

U ztížení společenského uplatnění došlo k přistoupení k novému systému, který zohledňuje jak nezbytné odborné lékařské zatřídění újmy, tak také lépe definovaný a ke zdravotní újmě přiřazený rozsah omezení. Jednak se bude toto omezení zohledňovat z pohledu všech myslitelných stránek života, tedy všech oblastí, v nichž kvůli trvalým zdravotním následkům dochází k omezení nebo úplnému znemožnění společenského uplatnění a naplnění tak zákonem předvídané podmínky „lepší budoucnosti“. Za druhé se bude omezení posuzovat s přihlédnutím k odlišnostem každého konkrétního případu. K hodnocení trvalých následků by mělo dojít teprve poté, až se zdravotní stav poškozeného relativně ustálí. Přesné časové období lze v tomto případě určit jen velmi obtížně. Většinou se bude jednat o jeden rok, ve výjimečných případech je možné, že bude tato doba delší, a to až do dvou let.⁹²

Ústavní soud ČR se vyjadřuje k přiměřenosti relutární náhrady nemajetkové újmy v nálezu sp. zn. I. ÚS 2844/14. *„Ustanovení občanského zákoníku pro přiznání relutární náhrady předpokládá značnou míru dotčení osobnosti fyzické osoby, a to za situace, kdy se nejevilo postačujícím morální zadostiučinění. Optimalizace mezi základními funkcemi přiměřeného zadostiučinění a specifika každého jednotlivého případu vylučují pevnou, zákonem stanovenou standardizaci sazeb či hranic (ať minimální, nebo maximální), exaktní metodiku výpočtu nebo existenci nějakého bodového ohodnocení (...) Pokud by se zákonodárce uchýlil k takovému řešení, potenciální rušitel osobnostních práv by snáze mohl kalkulovat rizika spojená s jeho protiprávním počínáním. Stanovení výše náhrady je tak ze zákona věcí volné úvahy soudu, která musí být odůvodněna a musí mít svůj základ ve zjištěném skutkovém stavu ohledně obou kritérií, tj. ohledně závažnosti vzniklé újmy i ohledně okolností, za nichž k porušení práva došlo.“*

Závěrem lze tedy shrnout, že náhrada nemajetkové újmy za neoprávněný zásah do důstojnosti, cti a soukromí člověka je zcela na uvážení soudu. Každý konkrétní případ je posuzován podle závažnosti způsobené újmy a způsobu jejího provedení. V případě újmy způsobené neoprávněným zásahem do zdraví člověka už také neexistuje žádný právně závazný předpis, který by určoval její výši. Určení výše je tedy opět na volné úvaze soudu. Nejvyšší soud ČR ovšem vydal právně

---

⁹² Metodika k náhradě nemajetkové újmy na zdraví (bolest a ztížení společenského uplatnění podle § 2958 občanského zákoníku). *Nejvyšší soud* [online]. [cit. 2018-03-06]. Dostupné z: http://www.nsoud.cz/JudikaturaNS_new/ns_web.nsf/Metodika

nezávaznou Metodiku, která obsahuje bodové ohodnocení konkrétních typů újem způsobených na zdraví člověka. Tato Metodika má doporučující charakter, je tedy pravděpodobné, že se dle ní bude při určování výše takto způsobené nemajetkové újmy postupovat. Zajisté se bude přihlížet k okolnostem každého konkrétního případu zvláště, díky kterým se může stát, že se výše náhrady od Metodikou doporučené výše odchýlí.

Ztotožňuji se s názorem, že pro určení výše nemajetkové újmy nelze stanovit žádný sazebník, neboť každý případ je jiný, a to jak z hlediska subjektivního vnímání poškozeného, tak okolnostmi, za kterých k újmě došlo. Ovšem stanovení takového sazebníku, alespoň v případě nemajetkové újmy na zdraví, kdy je základem pro určení výše lékařský posudek, může pomoci k mimosoudnímu vyřešení sporu. Pokud by se veškeré určování výše nemajetkové újmy ponechalo jen na volném posouzení soudu a neexistoval by ani doporučující dokument s takovou výší, velice by to ztížilo určování takové náhrady v případě mimosoudních sporů. Nezávaznou Metodiku vydanou Nejvyšším soudem ČR tedy shledávám užitečnou, a to jak v řešení sporů mimosoudní cestou, tak pro volnou úvahu soudů, které za účinnosti vyhlášky č. 440/2001 Sb. měly k dispozici tzv. sazebník. V důsledku předchozí právní úpravy tak nemohla vzniknout praxe soudů v určování výše nemajetkové újmy při zásazích do zdraví. Metodika je tak také vhodným dokumentem i pro soudy, který doporučí, jak se vypořádat s určováním výše této náhrady, alespoň dokud si samy soudy nevytvoří svojí praxi i v této kategorii náhrady nemajetkové újmy.

8 Závěr

Tato diplomová práce pojednává o ochraně osobnosti z pohledu civilního práva. Je tedy zaměřena především na úpravu občanskoprávní. Ochrana osobnosti je ovšem tak rozsáhlým tématem, že se jím zabývá také například právo trestní, nebo správní. Lze říci, že ochrana osobnosti prostupuje celým naším právním řádem.

Mezi základní zásady trestního práva mající vliv na osobnostní práva člověka patří například zásada přiměřenosti trestání. Státní orgány musí vždy při ukládání a výkonu sankcí dbát přiměřenosti ve vztahu k osobě pachatele a závažnosti trestného činu. Další takovou zásadou je zásada humanismu, která je zakotvena přímo v ústavním pořádku ČR. Důsledkem této zásady je například nepřipustnost trestu smrti, zákaz mučení, krutého, nelidského nebo ponižujícího zacházení a další. Dle zásad trestního práva je možné říci, že trestní právo se zaměřuje zejména na ochranu osobnosti člověka, jeho práv a svobod.

Určitá omezení ochrany osobnosti jsou v trestním právu, například co se týče zajištění účasti osob při úkonech trestního řízení. Mezi takové úkony, které člověk musí strpět a není tím zasahováno do jeho Listinou garantovaných lidských práv, patří například předvedení. Jedná se o nucené dopravení osoby před orgány činné v trestním řízení proto, že tato osoba neuposlechla předchozí výzvu a nedostavila se bez dostatečné omluvy. Pokud osoba poruší zákonem chráněné hodnoty, musí, v případě že proti ní bude vedeno trestní stíhání, nebo bude odsouzena za trestný čin, strpět výkon trestu nebo uložení ochranných opatření. Tresty a ochranná opatření mohou zasahovat do základních lidských práv, nebo je omezovat. V tomto případě nemá osoba nárok na náhradu nemajetkové újmy pro zásah do základních práv a svobod. Nejprísnejším trestem je trest odnětí svobody, který člověka zbavuje jeho osobní svobody. Vzhledem k tomu, že trest odnětí svobody je nezávažnějším zásahem do osobnostních práv, ukládá se pouze v těch případech, kdy pro nápravu pachatele nepostačuje trest mírnější.

Svoboda jednoho končí tam, kde začíná svoboda druhého. Ačkoliv je tedy náš právní řád postaven na zásadě ochrany osobnosti, jeho práv a svobod, mohou být tato práva také omezována. K omezení dojde, pokud člověk neoprávněně zasáhne do práva jiné osoby. V případě takového neoprávněného zásahu, když se

mezi sebou strany nedohodnou, vystoupí stát a z pozice veřejné moci zjedná nápravu.

Dle výše zmíněného je tedy zřejmé, že ochrana osobnosti a náhrada nemajetkové újmy způsobené neoprávněnými zásahy do osobnostních práv je rozsáhlým a velice důležitým tématem společnosti. Díky tomu, že tato problematika má své základy již ve starověkém Římě, existuje velice rozsáhlá zákonná úprava. Společnost urazila veliký kus cesty, co se ochrany základních lidských práv a svobod týče. A to jak na vnitrostátní úrovni, tak na úrovni mezinárodní. Jedním ze základních rysů moderních demokratických společností je totiž podrobný a fungující systém ochrany osobnostních práv, kterých se lidé mohou dovolat.

Tato diplomová práce je souhrnem nejdůležitější zákonné úpravy a soudních rozhodnutí v této oblasti. Čtenáři by tato práce měla pomoci se základní orientací v dané problematice. Věřím, že tato práce bude přínosem pro všechny, kdo se budou chtít seznámit s pojmy ochrany osobnosti a náhrady nemajetkové újmy a poslouží tak jako dobrý úvod do této problematiky.

9 Resumé

Protection of personality and compensation of immaterial damage caused by unauthorized interference with personal rights is a large and very important topic for contemporary society. Due to the fact that this issue has its origins already in ancient Rome, there is a very extensive legal arrangement. It can be said that the legal protection of personality permeates our entire legal order. The society has made a great deal of effort to protect fundamental human rights and freedoms. Namely at national and as well at international level. One of the basic features of modern democratic societies is a detailed and effective system of protection of personal rights that people can invoke to.

This diploma thesis is a summary of the most important legal regulations and judicial decisions in this area. It should help the reader with the basic orientation in the given problematics. I believe that this work will be usefull for all those who want to become familiar with the concepts of personal protection and compensation for immaterial damage and will serve as a good introduction to this problematics.

10 Použité zdroje

10.1 Literatura

Monografie

ACHOUR, G., PELIKÁN, M. Náhrada škody a nemajetkové újmy v občanskoprávních a obchodních vztazích. Vyd. 1. Ostrava: Key Publishing s.r.o. 2015, ISBN 978-80-7418-231-0.

DOLEŽÍLEK, Jiří. *Přehled judikatury ve věcech ochrany osobnosti*. 3. aktualizované a rozšířené vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016. Judikatura (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7552-074-6.

DVOŘÁK, J.; ŠVESTKA, J.; ZUKLÍNOVÁ, M. a kol. Občanské právo hmotné. Svazek 1. Díl první: Obecná část. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013, ISBN 978-80-7478-326-5.

ELIÁŠ, Karel. *Občanský zákoník: velký akademický komentář : úplný text zákona s komentářem, judikaturou a literaturou podle stavu k 1.4.2008*. Praha: Linde, 2008. Zákony - komentáře. ISBN 9788072016877.

HRDINA, Ignác Antonín a Petr DOSTALÍK. *Přehled římského práva soukromého ke státní souborné zkoušce*. 2., upr. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013. ISBN 978-80-7380-471-8.

HULMÁK, M. a kol. Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055-3014) Komentář. Vyd. 1. Praha: C. H. Beck. 2014. ISBN 978-80-7400-287-8.

KLÍMA, Karel. *Encyklopedie ústavního práva*. Praha: ASPI, 2007. ISBN 978-80-7357-295-2.

KNAP, Karel, ŠVESTKA, Jiří, JEHLIČKA, Oldřich, PAVLÍK, Pavel, PLECITÝ, Vladimír. Ochrana osobnosti podle občanského práva. 4. podstatně přepracované a doplněné vydání. Praha: Linde Praha, 2004. ISBN: 80-7201-484-6.

LAVICKÝ, Petr. *Občanský zákoník: komentář*. Praha: C.H. Beck, 2015. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-529-9.

MATOUŠOVÁ, Miroslava a Ladislav HEJLÍK. *Osobní údaje a jejich ochrana*. 2., dopl. a aktualiz. vyd. Praha: ASPI, 2008. Právní rukověť (ASPI). ISBN 978-80-7357-322-5.

NOVOTNÝ, František. *Trestní právo hmotné*. 4. aktualizované a doplněné vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2017. ISBN 978-80-7380-651-4.

NOVOTNÝ, Petr. *Nový občanský zákoník*. Praha: Grada, 2014. Právo pro každého (Grada). ISBN 978-80-247-5163-4.

NOVOTNÝ, P., KOUKAL, P., ZAHOŘOVÁ, E. *Nový občanský zákoník. Náhrada škody*. Vyd. 1. Praha: GRADA Publishing, a. s. 2014. ISBN 978-80-247-5165-8.

ODEHNALOVÁ, Jana. *Ochrana lidských práv v ústavním a evropském kontextu*. Praha: Metropolitan University Prague Press, 2016. ISBN 978-80-87956-45-8.

ONDŘEJOVÁ, Eva. *Ochrana osobnosti v common law a českém právu*. Praha: Leges, 2016. Teoretik. ISBN 978-80-7502-164-9.

ŠVESTKA, Jiří a Jan DVOŘÁK. *Občanské právo hmotné*. 5., jubilejní aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2009. ISBN 978-80-7357-468-0.

VÍTOVÁ, Blanka. *Náhrada majetkové a nemajetkové újmy v novém občanském zákoníku: komentář k § 2894 až § 2971 : metodika Nejvyššího soudu k náhradě nemajetkové újmy na zdraví*. Olomouc: ANAG, 2015. Právo (ANAG). ISBN 978-80-7263-940-3.

VOJÁČEK, Ladislav, Karel SCHELLE a Vilém KNOLL. *České právní dějiny*. 2., upr. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010. ISBN 978-80-7380-257-8.

ŽDÁREK, Roman, Jolana TĚŠINOVÁ, Marta ŠKÁROVÁ, Robert WALTR a František PÚRY. *Metodika odškodňování imateriálních újem na zdraví*. V Praze: C.H. Beck, 2015. Právní praxe. ISBN 978-80-7400-280-9.

Periodické publikace

HAJN, Petr. K přiměřenému zadostiučinění ve sporech o ochranu osobnosti. *Bulletin Advokacie*. 2003, **33**(4), 5.

10.2 Právní předpisy

Vnitrostátní

Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky

Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník

Zákon č. 141/1950 Sb., občanský zákoník

Císařský patent č. 946/1811 Sb., obecný občanský zákoník

Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád

Zákon č. 66/1986 Sb., o umělém přerušení těhotenství

Zákon č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů

Zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím

Zákon č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování

Zákon č. 285/2002 Sb., o darování, odběrech a transplantacích tkání a orgánů
a o změně některých zákonů

Zákon č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu

Zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem
autorským a o změně některých zákonů

Zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

Zákon č. 202/2012 Sb., o mediaci a o změně některých zákonů

Vyhláška č. 32/1965 Sb., o odškodňování bolesti a ztížení společenského uplatnění

Vyhláška č. 440/2001 Sb., o odškodnění bolesti a ztížení společenského uplatnění

Mezinárodní

Evropská úmluva o ochraně lidských práv (sdělení č. 209/1992 Sb.)

Charta základních práv a svobod EU

Nařízení Evropského Parlamentu a Rady (EU) 2016/679 (GDPR)

Úmluva o lidských právech a biomedicíně č. 96/2001 Sb. mezinárodních smluv

Úmluva o právech dítěte (sdělení Federálního ministerstva zahraničních věcí č. 104/1991 Sb.)

10.3 Judikatura

Ústavní soud ČR

Nález Ústavního soudu ČR, sp. zn. IV. ÚS 154/97

Nález Ústavního soudu ČR, sp. zn. Pl. ÚS 23/97

Nález Ústavního soudu ČR, sp. zn. Pl. ÚS 16/98

Nález Ústavního soudu ČR, sp. zn. IV. ÚS 639/2000

Usnesení Ústavního soudu ČR, sp. zn. I. ÚS 207/2000

Nález Ústavního soudu ČR, sp. zn. IV. ÚS 1735/07

Nález Ústavního soudu ČR, sp. zn. I. ÚS 1586/09

Usnesení Ústavního soud ČR, sp. zn. IV. ÚS 2842/10

Nález Ústavního soudu ČR, sp. zn. III. ÚS 2253/13

Nálezu Ústavního soudu ČR, sp. zn. I. ÚS 2844/14

Nejvyšší soud ČR

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR, sp. zn. 28 Cdo 983/2002

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 30 Cdo 1542/2003

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR, sp. zn. 30 Cdo 179/2004

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR, sp. zn. 30 Cdo 936/2005

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR, spis. zn. 30 Cdo 1873/2006

Usnesení Nejvyššího soudu ČR, sp. zn. 30 Cdo 1174/2007

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR, sp. zn. 30 Cdo 4431/2007

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR, sp. zn. 31 Cdo 3161/2008

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR, sp. zn. 28 Cdo 4755/2009

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR, sp. zn. 30 Cdo 3386/2010

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR, sp. zn. 30 Cdo 3770/2011

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR, sp. zn. 30 Cdo 476/2011

Rozsudek Nejvyššího soudu, sp. zn. 30 Cdo 42/2011

Usnesení Nejvyššího soudu ČR, sp. zn. 8 Tdo 46/2013

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR, sp. zn. 25 Cdo 3384/2015

Usnesení Nejvyššího soudu ČR, sp. zn. 4 Tdo 41/2016

Nejvyšší správní soud ČR

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ČR, sp. zn. 7 As 20/2013

Vrchní soud ČR

Rozsudek Vrchního soudu v Olomouci, sp. zn. 1 Co 2/2010

10.4 Internetové zdroje

Všeobecný zákoník občanský. *Iuridictum: Encyklopedie o právu* [online]. [cit. 2018-03-06]. Dostupné z:

https://iuridictum.pecina.cz/w/Všeobecný_zákoník_občanský

Náhrada újmy: Nemajetková újma. *NOVÝ OBČANSKÝ ZÁKONÍK* [online]. [cit. 2018-03-06]. Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/index.php/nahrada-ujmy/konkretni-zmeny/nemajetkova-ujma>

Historický vývoj pojmu důstojnost a jeho postupné začlenění do právního pořádku. *PRÁVNÍ PROSTOR* [online]. [cit. 2018-03-06]. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/ostatni-pravo/historicky-vyvoj-pojmu-dustojnost-a-jeho-postupne-zacleneni-do-pravniho-poradku>

Co je GDPR?. *GDPR: Obecné nařízení o ochraně osobních údajů* [online]. [cit. 2018-03-18]. Dostupné z: <https://www.gdpr.cz/gdpr/>

Ochrana osobnosti. *ONDŘEJOVÁ: ADVOKÁTNÍ KANCELÁŘ* [online]. [cit. 2018-03-06]. Dostupné z: <http://www.ondrejova.cz/cs/legal-area/ochrana-osobnosti>.

Informovaný souhlas pacienta s poskytováním zdravotních služeb. *Epravo.cz* [online]. [cit. 2018-03-06]. Dostupné z:

<https://www.epravo.cz/top/clanky/informovany-souhlas-pacienta-s-poskytovanim-zdravotnich-sluzeb-93584.html>

Náhrada újmy na zdraví a její mimosoudní řešení. *DentalCare* [online]. [cit. 2018-03-06]. Dostupné z: <http://www.dentalcare.cz/2014/05/05/nahrada-ujmy-na-zdravi-a-jeji-mimosoudni-reseni/>

Metodika k náhradě nemajetkové újmy na zdraví (bolest a ztížení společenského uplatnění podle § 2958 občanského zákoníku). *Nejvyšší soud* [online]. [cit. 2018-03-06]. Dostupné z:

http://www.nsoud.cz/JudikaturaNS_new/ns_web.nsf/Methodika